

Hekkesesongen 2013

Sjøfugler i Karmøy

Årsrapport 9

Mink- og sjøfuglprosjektet

Arnt Kvinnesland

Karmøy Ringmerkingsgruppe

Innhold

Innledning	3
Påvirkningsfaktorer	5
Været	5
Næringsforholdene	9
Fiskekvoter og fangster	16
Predatorer	18
Minkjakt og observasjoner	23
Ternekoloniene	27
Gjennom sesongen	27
Kolonidagbok	31
Kart over koloniene	48
Oppsummering av hekkeresultater	49
Bestandsutvikling 2005-2013	53
Reservatene	54
Urter	54
Feringstadøyane	55
Trekkende sjøfugler	57
Vårflytting	57
Høstflytting	62
Vinterbestander. Januar-februar.	62
Ringmerking	66
Rapport fra Jarstein	71

Forsidefoto: Den gamle havørnhannen som hekker i Skudenesområdet. Her er den på måkejakt.

Rapporten er laget av Arnt Kvinnesland (AKV) som også har tatt bildene (når ikke annet er nevnt). Ferdigstilt 11.11.2013. Forkortinger benyttet for observatører/jegere med mange bidrag til rapporten: KSK: Kjell-Sigve Kvalavåg, OKB: Oskar K. Bjørnstad. AO= Artsobservasjoner. Vedlegg/rapport fra Jarstein.

Takk til alle som bidro med observasjoner, tellinger, ringmerking og minkjakt i 2013. Takk til naturforvalter i kommunen, Peder Christiansen, for den årlige inspirasjonssamlingen på rådhuset hvor minkjegere og andre som er engasjert i prosjektet møtes for å gjøre opp status og legger nye planer. Oskar K. Bjørnstad som leder Karmøy Ringmerkingsgruppe, har bidratt med observasjoner, merketall og bilder fra Jarstein.

Bidrag og tips ønskes til neste årsrapport. Dersom du tar bilder under minkjakt eller observerer noe som kan være av verdi for å belyse hva som skjer blant sjøfuglene våre, så send inn tekst og/eller foto til okb@fugler.net. Rapportering av rev og mår er også ønskelig.

Kontakt oss. En kontaktliste med jegere som kan være med på utrykninger med hunder eller feller finner du på kommunens nettsider under naturforvaltning. Du kan også bruke nettsidene til Karmøy RG: <http://karmoy.ringmerkingsgruppe.no/> for å komme i kontakt med oss i prosjektet.

Kort fortalt: *For rødnebbterna og krykkja ble 2013 et katastrofeår. Prosjektets 9. sesong ble også et dårlig år for makrellterna. En kombinasjon av matmangel og uventet mye mink, var hovedårsakene til ternenes problemer. De i alt rundt 50 hekkeparene med krykkje produserte ingen unger. Ellers ble sesongen normal for sjøfuglene så langt våre observasjoner dekker. Arter som fikk fram mange unger var de øvrige måkene, tjeld, gravand, ærfugl, toppskarv og teist.*

Innledning

Sult og fallende ungeproduksjon har preget sjøfuglkolonier rundt Nordsjøen og Atlanterhavskysten i lang tid. Som i 2011 fikk mange sjøfugler i år store problemer med å skaffe nok mat til å gjennomføre hekking. De to hardest ramma artene hos oss ble krykkja og rødnebbterna, begge overflatefiskere knyttet til åpent hav. Hvilke matkilder var det som falt ut?

Til forskjell fra 2011 gikk flertallet av rødnebbterne i år ikke til hekking i det hele tatt. I korte perioder var ternene til stede i normalt antall, men bare rundt 40 par fant det mulig å gå til hekking, mot 370 i det nest dårligste året 2011. Begge årene kom det likevel bare en håndfull unger på vingene. 2013 ble første året det hekket flere makrellterner enn rødnebbterner i området vårt.

Makrellterna klarte seg altså langt bedre enn rødnebbterna, men koloniene ble uventet hardt plaga av mink igjen. Rundt 200 par gikk til hekking, noe som er på høyde med fjoråret og bare 2005-06 hadde færre par, men de lave tallene de to første årene i prosjektet, skyldes antakelig at ikke alle hekkeplassene var oppdaget. I virkeligheten var derfor 2013 trolig det året færrest makrellterner gikk til hekking i Karmøy siden 2005. I kolonier som fikk fred for mink og andre predatorer, var antall unger som kom på vingene som forventet og antallet høyere enn bunnåret 2011. Det synes klart at makrellterna er i stand til å utnytte andre og flere fiskeslag enn rødnebbterna. Et underlig unntak: Et enslig par med rødnebbterne som gikk til hekking på Kvalavåg etter normalt tidsskjema, oppnådde å klekke begge eggene og få to unger på vingene.

Selv om de første makrell- og rødnebbternene ankom minst like tidlig som de pleier om våren, var det liten aktivitet i koloniene i de to første ukene av mai. I perioden 16.-20.5 så det likevel ut til at hekkesesongen skulle starte for begge artene. 18.5 var det for eksempel drøyt 120 rødnebbterner til stede på Litleholmen, Åkra og minst 80 på Salvøy. Makrellternene inntok samtidig de kjente hekkeplassene rundt omkring. I løpet av de neste 3 ukene viste det seg likevel at noe var galt. I dagevis kunne hekkeplassene til rødnebbternene stå tomme og når noen slang innom, var det liksom bare for å hvile, det ble ikke fart på pardannelse og kurtise. Makrellternene fant tydeligvis forholdene bedre for hekking og fikk gjort unna eggleggingen i løpet av første halvdel av juni, noen få allerede i slutten av mai. Noen årlige hekkeplasser var imidlertid oppgitt og forlatt eller hadde få par sammenliknet med tidligere år. Minken var i rute og i tida 24.6-8.7 raserte den flere kolonier. De største som gikk ble ødelagt var Eidsbotn, Guleholmen i Skudeneshavn, Ramsvik og Gismarvik. Makrellterna ble hardest rammet siden den var i stort flertall. I midten av juli skjedde det noe positivt med hensyn til næringstilgangen – også for rødnebbterna. Da var det overflod av småfisk ved alle koloniene som ennå var bebodde. Dette fikk rødnebbterner til å bli svært aktive på hekkeplassene, fluktspill og reirgroping – full vårstemning i flere kolonier. Men tidsvinduet stengte – så etter noen dager var det stille og rødnebbternene dro sin vei – de aller fleste uten avkom. Tidlig i august forlot også makrellternene våre farvann – flere med unger ”på slep.”

2013-rapporten følger samme mal som før. Vær- og næringsforhold i løpet av vinter og tidlig vår er tatt med og ankomst av de ulike artene knyttet til maritime miljø. Predatorer og andre påvirknings-faktorer er listet opp. Med unntak av ternene ble det ikke foretatt opptelling av hekkende sjøfugler. Inntrykket av at havørna er i ferd med å ta tabben på Karmøys mangeårige havhestbestand, er forsterket. På Urter fikk ikke en eneste unge luft under vingene i 2013, og selv om noen få fikk fred på Ferkingstadøyane, er antall overlevende unger de siste årene blitt så lavt at kolonien trolig vil dø ut om predasjonstrykket fortsetter. De få hekkeparene av havhest på Jarstein er imidlertid ennå ikke blitt ørnemat, og de fleste som la egg fikk opp unger. Egen rapport fra Jarstein naturreservat er inkludert som vedlegg.

Nytt av året er vintertellinger av sjøfugl. Opptellinger er foretatt på utvalgte lokaliteter som er tilgjengelige uten båt og som er kjent for å være gode overvintringsplasser. Det lagt inn to telleperioder, en i januar og en i februar og tallene er sammenlignet. Det er et mål å gjøre disse tellingene årlig for å avdekke hvilke endringer som pågår i vinterbestandene. Avslutningsvis tar vi med interessante funn av ringmerkete sjøfugler.

Påvirkningsfaktorer

Været

Da mildværet satte inn, brukte måkene isen på Tjøsvollvatnet til rasteplass. De siste dagene av året var flokken på ca. 200 måker, de aller fleste gråmåker. 29.12.12.

Tida rundt årsskiftet 2012/13 bød på det meste av værmessige varianter. Snørekorder ble satt flere steder i Sør-Rogaland i desember. På Karmøy (flyplassen) lå snittemperaturen hele 3,3 grader under normalen for perioden 29.11-28.12. Jevnt over var det lavt lufttrykk, høy flo og periodevis mye nedbør og sterk vind i årets siste måned. Ferskvatna var helt eller delvis isdekte hele desember. Laveste temperatur ble målt allerede 6.12 med -12,8 grader på flyplassen. Maksimum for måneden samme sted var +8,6 grader 29.12. Den uvanlig kalde starten på vinteren, gjorde livet hardt for overvintrende arter som f. eks. gråhegre og rugde. Svært få overvintrende grågjess og sangsvaner kan også være et uttrykk for ugjestmilde værforhold tidlig på vinteren.

Januar startet med mildvær og temperaturer på 7-9 grader. Per 5.1 var isen borte på de fleste ferskvatna. Fra 10.1 bygget det seg opp et høytrykk over Skandinavia og vi fikk rolig vær og synkende temperatur igjen. 14.1 var alle ferskvatna og de innerste sjøbuktene i Karmsundet på ny islagte. 16.1 var det rekordkaldt i Sør-Norge med temperaturer ned mot -40 flere steder på indre Østlandet. Hos oss var det bare 2-3 minusgrader. Fra Lofoten til Finnmark var det mildvær! 20.1: Høytrykket holdt seg stabilt over Sør-Norge med temperaturer fortsatt under -30 grader mange steder. Hos oss ned mot minus 10 natt til 20.1. Overvintrende gråhegrer, rugder og vannrikser slet med å livberge seg. Vinterens kaldeste dag ble 23.1 da det ble målt minus 13,5 grader på flyplassen. 24.1 skyet det til og et værskifte var på gang. 27.1 gikk temperaturen opp i 4 grader.

Isdekket på Vedavågen nådde nesten helt ut til moloen. Fotspor på isen viste at folk hadde gått fra Veia til Skår! Indreholmane på Bygnes, hvor ternene hekker om sommeren, var omsluttet av is. 23.1.

Årets første storm traff Rogaland 30.1 med pålandsvind og springflo. Nok en utfordring å takle for sjøfuglene. Ferskvatna var fortsatt dekket av tynn is, men all nedbøren hadde laget dammer på isen mange steder. I Tjøsvollvatnet lå det en død, ung sangsvane i en vannsamling, mens en annen lå ute på isen, tilsynelatende sykkelig og avkreftet. De unge svanene fløy av en eller annen grunn ikke bort fra vannet når kulda satte inn, og de mistet etter hvert tilgang på næring.

Sandstrendene på Karmøy var fullstendig i sjøens vold 30.1. Steinvendere og fjæreplytter måtte jakte på tanglopper og annen sjømat blant visst gress og mose. Medhaugsanden (øverst) og Farlandshammaren.

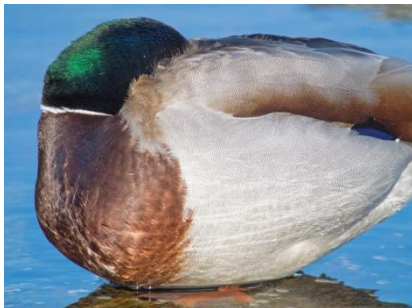
Februar startet med mildvær. Nesten all sjøisen forsvant, men isen på ferskvatneta ble liggende. Fra 6.2 bygget et høytrykk seg opp igjen, og vinteren kom tilbake med klarvær, frost og lite vind. Ei kald uke fram til og med 12.2 med temperaturer ned mot -10 på det laveste enkelte steder, så vidt over null på dager med sol. All mark var frossen og det var solid is på alle vann igjen. Sjøisen var noe redusert i forhold til utbredelsen den hadde i januar. 14.2: sørøst opp i liten storm på

kysten av Rogaland. Bitende kaldt. Kulden ruget nå over det meste av Europa som følge av et ekstremt kaldt område i Sibir som sendte iskald luft vestover. Mildere luft presset seg inn mot Vestlandskysten de neste dagene, og 17.2 var det hos oss disig, skya, yr og 4 plussgrader. Første sikre ankomst av trekkfugl: gravandhannen dukket opp i Tarevika på Langåker denne mildværsdagen. 18.-20.2: Stabilisering av nytt høytrykk med lite vind og klarvær, temperaturer mellom ca. -3 og +3 (natt/dag). En stille og solrik vårvinterdag 23.2 da temperaturen pga. soloppvarming steg fra -5 om natta til +7 maks. om dagen. Alle værbeskytta vikene og våger hadde ennå isdekke, f.eks. Syrevågen, Nordalsbotn, Vorråvågen (indre del), Haugavågen, Kvalavåg havn og Vedavågen (helt ut til moloen). Fra 27.2 omlegging av været i det høytrykket flyttet vest mot England og åpnet opp for lavtrykk som kom inn mot Vestlandet nord for høytrykket. Det var fortsatt kaldt i hele Europa. Februar sluttet med NV frisk bris, skodde, regnbyger og solgløtt. 6 grader maks.

Mars startet med mildvær og litt regn. 5.3 var det meste av sjøisen borte og ferskvanna er i ferd med å åpne seg. De første endene, stokkand, kvinand og toppand, begynte å oppsøke de åpne råkene f. eks. i Hilleslandsvatnet og i Tjøsvollvatnet. 6.3 ble årets varmeste dag, og gradestokken viste så vidt over 10 på det meste. Men trekkfuglene lot fortsatt vente på seg.

Sjøtemperaturen var i første uka av mars lavere enn normalt for årstida i nesten hele Nordsjøen og langs kystene av Vest-Europa og det vestlige Middelhavet. 14.3: Fortsatt uvanlig kaldt i hele Europa med frost og snøvær i Storbritannia og nordlige deler av Tyskland og Frankrike. Kaldeste marstemperaturer målt i Belgia siden 1925, ned mot -35 grader i Trøndelag. Isen har på ny lagt seg på de fleste vann igjen hos oss, slik at f. eks. toppender og sothøns fra Tjøsvollvatnet igjen må ta til takke med Tjøsvollsjøen.

Fra 15.3 trakk et lavtrykk inn over Rogaland med medfølgende sørøst kuling, snø som gikk over til regn og to tre plussgrader. Samme værtype de neste to dagene, men nedbøren avtok og temperaturen gikk opp i 7 grader. De neste dagene plasserte lavtrykket seg sør for oss og

dirigerte på ny iskald luft fra nord og øst innover Sør-Norge. Mange vann frøs til igjen eller beholdt gammelisen, men f.eks. Hilleslandsvatnet, Tjøsvollvatnet og Heiavatnet hadde åpne flater hvor det var rikelig med ender til stede – i alle fall midt på dagen.

Ikke en gang stokkendene som normalt er svært tidlig i gang med hekkingen, hadde annet å foreta seg en å blunde i fjæra mellom matøktene. Hvilende hann, Salhus 24.3.13.

Det uvanlig kalde, men solrike været fortsatte ut mars og gjennom hele første uka av april med nattefrost hver natt. Isen smeltet likevel på alle vann i løpet av de første aprildagene. Mars ble den kaldeste og tørreste registrert på Vestlandet på mange tiår. Mange trekk- og hekkefugler ble 3-4 uker forsinket i forhold til en «grønn» vinter.

April. 6.4 kom et bygevær med snø innover Sørvestlandet, den første nedbøren siden midten av mars. Dette varslet en endring av det stabile høytrykksværet med nattemperaturer langt nede på minussida. 14.4: Vårens første kraftige lavtrykk traff Vestlandet med sørlig sterk kuling, regn og 9 grader. Krykkjene i kolonien i Skudenes reagerte på uværet med å forlate kolonien og nærområdet. Også måkene i Hydro-kolonien trakk bort fra hekkeplassene og rundt 200 sildemåker satt på skjær og holmer i Vorråvågen sammen med andre måker tjeld og ærfugl. 15.-20.4: Sørlig kuling, en del regn med solgløtt, rundt 10 grader maks. Stor trekkfuglaktivitet.

Uværet 14.4 med mild og våt luft fra Atlanterhavet fikk ulik innvirkning på fuglene. En av to lappspover på Stavasanden hadde nok fått medvindshjelp over Nordsjøen, mens sildemåkene i kolonien på Hydro trakk ut fra reirområdene og flokket seg på nærmeste skjær og holmer i Vorråvågen.

Trekkfugler ankom fortsatt i massevis. 21.-28.4: Vekslede vær med temperatur rundt det normale for årstida, men hittil ingen spesielt varme dager. Mange lavtrykk har passert med regn og kuling.

Mai startet med nattefrost fulgt av lavtrykk med stiv sørlig kuling, mye regn og 5 grader. Det var varmere rundt juletid! Værfølsomme arter som ternene som er avhengige av å finne mat i sjøoverflaten, forsvant.

7.5 kom det et blaff av sommer med sol, søravind og maks. 17 grader. Lavtrykksværet fortsatte med mye sørlig kuling, regn og lite sol. Værendring fra 16.5 med mindre vind og stigende temperatur. Sommeren kom på besøk 18.-20.5 med maks. 27 grader, sol og østlig vind. Dagene etterpå gikk været tilbake til normalen: 10 grader og NV-kuling.

Sommeren ble preget av ustabil vær der lavtrykk passerte med jevne mellomrom. Selv om temperaturen holdt seg ei grad over normalen gjennom juni og første del av juli, hadde vi ingen rolige varmeperiodener. Temperaturen i store deler av Nordsjøen var fortsatt per 12.7 i underkant av normalen for årstida. Hos oss lå den omkring normalen. Sommerens lengste høytrykksperiode og varmeste dager tok til 22.7 med årets varmeste dag 2.8 da det ble målt 27.9 grader (på flyplassen).

Urolig vær preget første halvdel av mai. Bildet til venstre fra Kvilhaugsvik 14.5.13. Slutten av juli bød på mange flotte sommerdager og netter til gagn for både folk og fugl. Stavasanden 25.7.13.

Næringsforholdene

Svartbak kaster seg over en toppskarv i Ferkingstad havn for å frarøve den en ulke som skarven lenge hadde strevd med å få ned. Svartbaken slukte fisken på noen få sekunder. 29.12.12.

Gjennom første del av vinteren 2012/13 var det lite mat å hente for måker, skarver og ender i havner og fiskemottak. De største ansamlingene av gråmåke, svartbak og ærfugl var å finne enkelte dager ved Biomar på Husøy. Trolig var det også dårlig med mat i sjøen generelt, i alle fall var flokkene med ærfugl, havelle og svartender små og fåtallige langs vestsida. Minst 500 stormåker på Husøy de første dagene av januar livnærte seg for en stor del på dyrefor på avveier utenfor lager/konteinere. Enkelte dager i januar som f.eks. 16.1 fikk måkene tilgang på kasser med fiskerester og delvis hel fisk ved fryseriet i Skudeneshavn. Ellers var det et fiskeoppdrett utenfor Torvastad som fungerte som den største foringsplassen for måker denne vinteren.

Få fugler klarer å uttrykke kulde og sult slik som hegren en vintermorgen med minus 10 grader. Ei myr på Sund var til liten trøst. Hvordan hegrene i det hele tatt overlever slike vintre er ei gåte. 23.1.13.

Her blir en mengde fin torsk sløyet på kaien i Skudeneshavn for å bli til tørrfisk. Torsken var bifangst i loddefangsten. Gråmåkene hadde en god dag. Til høyre ses noe av torsken iblandet lodde. 26.1.13.

Snurperen «Krossfjord» lå til kai ved Fryseriet i Skudeneshavn 26.1 og leverte 400 tonn lodde fra Island. Mye fin torsk som bifangst ble sløyet på kaien og sammen med en del lodde, ble fiskerester kastet på sjøen til stor nytte for en mengde gråmåker og svartbaker. En større flokk ærfugl og et titalls storskarver ventet på tur ute på havna for å dykke ned og forsyne seg av all fiskeavfallet som hadde gått til bunns. Ringmerking har vist at mange av gråmåkene som overvintrer i Rogaland, stammer fra Finnmark og NV Russland. Noen av dem får servert fisk fra Island når de har reist helt til Sørvestlandet for livberge seg gjennom vinteren.

I begynnelsen av februar var det nedgang i antall måker rundt om i havner og på steder hvor de normalt er på matjakt om vinteren. Det var liten aktivitet med hensyn til ankomst av fiskebåter rundt i kommunens havneområder. Noen båter leverte fisk ved Skude Fryseri og her var det 9.-10.2 travle tider for måkene med å tømme fiskekasser som stod på kaien over helga. Storskarv (ca. 14), siland (4-5) og ærfugl (ca. 115) forsøkte å få sin del av føda som havna på sjøen. 4 gråhegrer spankulerte rundt kassene, men syntes hele tida å måtte stille i køen bak gråmåker og svartbak.

Ei adult havørn forsøkte å ta en gråmåke like ved fryserikaien i Skudeneshavn tidlig på morgenen 10.2. I det ørna innledet nedstigningen fra stor høyde, lettet hele ærfuglflokken på over 100 individer og strøk samlet til havs og vendte ikke tilbake igjen i løpet de nærmeste timene. Ærfuglene var altså de som fryktet havørna aller mest. Storskarvene på hvileskjæret i havna betraktet bare oppstyret og ble sittende uten å foreta seg noen form for fryktreaksjon. Måkene tok til vingene, men var raskt tilbake på jobb igjen. Gråmåken som ble angrepet berget livet ved å gulpe opp en fisk den nettopp hadde svelget. Det var som om ørna fortalte den: - Gi meg maten din eller bli maten min! Måken hadde egentlig et lett valg – og ørna dro av sted med fisk til frokost.

20.2: Lokale fiskere haler opp mye stor torsk vest av Karmøy og sløying på sjø eller ved kai gir de store måkene noen ekstra godbiter. Det har ikke vært mat å finne ved Husøy de siste dagene og det var helt tomt for måker her 23.2. Fortsatt godt torskefiske, men ennå ikke sild per 26.2.

28.2 ses de første båtene med sildekast i Karmsundet og med hundrevis av måker som aktive deltakere. Det fiskes daglig på sild og torsk både i Karmsundet og langs vestsida. 14.3: Sildefisket ble kortvarig og med færre båter enn i fjor. Det leveres likevel ennå fangster fra lokale fiskere av torsk og hyse. Den livligste havna med mest mat å finne for måkene medio mars var Ferkingstad. Ellers har de fått fiskeavfall å sette nebbet i bl.a. i Skudeneshavn, i Åkrehamn, på Salvøy og ved Husøy.

Måkene har fulgt en fiskebåt inn til Ferkingstad havn hvor de forventer litt ekstra mat. Mette flyr de over til Stolsånå og Stavasanden for bad og stell. En ung polarmåke på besøk (lite foto øverst). 11.3. Gulbeinet gråmåke jakter på sjømat på Salvøy. 9.3.

14.4: De siste ukene har vært preget av rolig, kaldt vær, ofte med svært lav fjære og uvanlig klar sjø. Det har dabbet av med måker ved fiskemottakene.

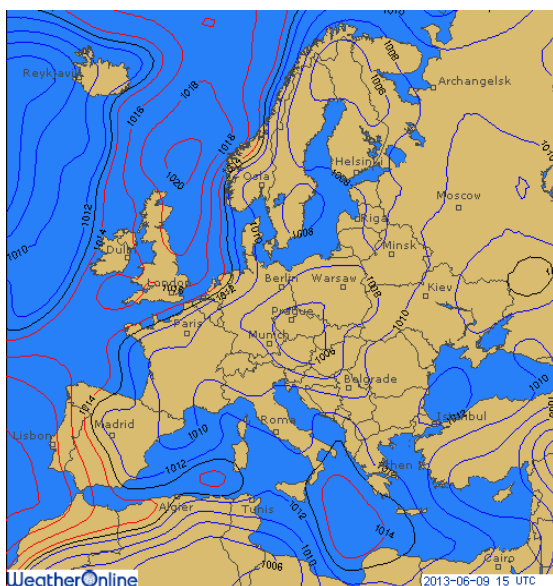
Et svartbakpar ved Hydro har klart å skaffe seg en havål som de prøver å få hull på. Svartbakene følger i liten grad de andre måkeartene på vårjakt etter makk bak bondens traktor. 14.3.13.

I midten av april begynte bøndene med pløying og gjødselspredning, og særlig fiskemåker, hettemåker og sildemåker forsynte seg med makk og småkryp rundt på åker og eng nå når som jorda samtidig ble mettet av regnvann.

2.5: De tidlige ternene som ankom rundt 20.4 trakk bort igjen for å unngå uvær og opprørt sjø som preget slutten av april og de første dagene av mai. Ternene er følsomme for sterk vind siden de er overflatefiskere. Også krykkjene slet med det samme. Under de verste uværsdagene var krykkjefjellet i Skudeneshavn tømt for måker. Trolig måtte de investere ekstra tid i å finne mat når havet var i opprør og glemme hekkeaktivitetene på reirhylla.

Dagene 24.-26.5 med konstant NV-vind opp mot liten kuling, skaffet ternene trøbbel. Trolig fører slikt vær til at de sulter. I alle fall var samtlige rødnebbterner i alle koloniene borte i flere dager. Slike forsvinninger er også sett tidligere år med slike værforhold. Hvor ternene drar, er ukjent. Natt til 27.5 stilnet nordavinden og koloniene fyltes opp allerede på morgenen. 28.5 var imidlertid de fleste koloniene tomme igjen, f.eks. ikke ei terne å se på Salvøy eller på hekkeplassene i Karmsundet. Dette til tross for rolige vindforhold og over 20 grader! Lokale fiskere og dykkere meldte på denne tida om rikelig med sildeyngel – så matmangel burde ikke være hele forklaringen på den utsatte hekkingen.

Ingen rødnebbterner ble sett i det normalt beste området Åkra-Vea 29.5. Ute på havet ble det imidlertid sett en flokk på 50-60 med kurs rett vest (KSK). Rødnebbternene ble kanskje jaget av sult mot en matkilde langt til sjøs hvor de kunne feite seg opp før hekking. Antall makrellterner ved koloniene var fortsatt langt under det som var forventet, så også en del av disse syntes å ta del i næringstrekket til havs. Andre makrellterner oppsøkte ferskvann hvor de fanget insekter sammen med hettemåker og svaler – f.eks. i Heiavatnet og Bøvatnet.

Lufttrykk over Europa 9.6. Vestlandet skvises mellom høytrykk og kaldluft i vest og lavtrykk med varmere luft i øst. Det fører til nordavind og ugunstig vær for bl.a. terner og krykkjer når det gjelder mattilgang. Denne værtypen preget forsommeren.

Næringsmangelen for terner og krykkje fortsatte gjennom den første uka av juni med sammenhengende nordvestlig vind. Rødnebbternene var stort sett borte fra alle koloniene, men noen få makrellternekolonier kom nå skikkelig i gang. Ikke ei eneste terne hekket ennå på de tradisjonelle plassene i Karmsundet, og krykkjene så fortsatt ut til å «liksom ruge» i tommer reir. Makrellternekolonien i Sundsvika var en av få som kom i gang til normal tid. Her ble det notert at fiskefangsten til ternene for en stor del bestod av stinte.

Makrellterne med liten fisk til nyklekt unge. Makrellternene i kolonien i Eidsbotn så ikke ut til å ha problemer med mattilgangen. Ingen døde unger og alt vel på skjæret 17.6.

Rundt midtsommer så næringsssituasjonen så ut til å være i bedring. I alle fall fant kurtiserende rødnebbterner ved Hydro rikelig med mat å framvise. Det var allerede mange store unger i makrellternekolonien i Eidsbotn, noe som også tydet på nok mat i sjøen. 26.6 ble 19 unger ringmerket i kolonien av makrellterner på Sund. 6 reir var ennå med egg, og det var ingen døde unger. Matmangel syntes altså ikke å være noe problem for makrellternene nå, til tross for 2-3 dager med nordvest kuling.

4.7: Juli begynte med høstlig vær, skya, regn og med dagtemperaturer nede i 13 grader. Ternene i kolonien på Ramsvikholmen ved Karmsundet (Røyksund), fisket i småflokker i viker i nærheten hvor de hentet opp småfisk (ikke stinter). Fra rundt 10.7 så næringsforholdene for rødnebbternene ut til å være gode. Nå kunne en observere at de få parene som hadde unger begynte å mate med en type åte som pleier å stå på menyen i gode tider.

De få rødnebbterne som satte i gang med egglegging til normal tid – og ikke lot seg skremme av matknapphet – fikk valuta for innsatsen fra rundt 10.7. Da dukket denne fisketypen opp i ternenebbene – en art småfisk som alltid har stått øverst på menyen til ternene under oppfostring av unger hos oss. Flere par forsinka rødnebbterner satte nå i gang med egglegging rundt i de få velfungerende makrellternekoloniene som fantes, f.eks., på Sund og i Ramsvik. Bildet er fra Sund hvor det tidligere år kun har hekket makrellterner. Krykkja slet om mulig enda tyngre enn rødnebbterna og fikk ikke fram en eneste unge. Bilde fra krykkjeberget i Skudeneshavn hvor fjærstell erstatter ungepass. 19.7.13.

Kanskje forsinket den kalde sjøen i vinter og vår utviklingen og oppveksten av fiskeslag som rødnebbterne og krykkje hos oss synes å være avhengige av for å kunne gjennomføre hekkingen. Havhestene på Ferkingstadøyane hadde magen full i begynnelsen av juli, flere gulpet opp feit fisk da vi nærmet oss noen av reira under et kort besøk på Båsen 9.7. Lundefugler ble også notert med glinsende åte i nebbet (tobis?). 16.7: Krykkjene i Skudeneshavn var fortsatt til stede i kolonien, men de var alle uten unger.

En times tid ved ternekolonien på Sund 25.7, bekreftet at det nå var overflod med småfisk i sjøen. Både makrell- og rødnebbternene matet ungene i ett sett med ulike arter av fisk i forskjellige størrelser. Noen unger nektet å ta i mot mer! 6 voksne og to unge makrellterner stappet i seg så mye småfisk de bare orket ved Stavasanden 29.7. Det var ulike slag småfisk på dietten, den ene fiskesorten var tobis eller tobis-liknende. I krykkjefjellet i Skudenes var det samme dag kun 10 okkuperte reir nå, men de var alle tomme. Dermed ble det total hekkesvikt for krykkja i år.

Rundt månedsskiftet juli/august var det mye fisk å få for hobbyfiskere i Karmøy. Det tok sjelden mange minuttene før en fikk lyr, sei eller makrell på kroken. Også torsk og lange ble dratt opp mange av. I tillegg snakket folk om at det var godt med krabbe med en uvanlig stor andel av krabber med mye mat i. Det var heller ikke mangel på småfisk. Gjenværende terner fråtset i mat, og flygedyktige unger avviste ofte foreldrenes tilbud om mer fisk.

Det tok ikke lang tid å fylle opp en balje med lyr ved Svortingene 1.8. Småsei og makrell bet også på kroken i ett sett, men ble kastet ut igjen. Torsk ble derimot med hjem til kjøkkenet. Knut Ole Svendsen fra Veia i sving med fiskestanga.

Fiskekvoter og fangster

NVG-sild

Som forventet gikk fangstingen av NVG-sild ytterlig ned denne uken, men de første fangstene fra Karmøy / Bokn-området er tatt. Totalt er vel 400 tonn blitt meldt inn, vel 300 tonn som låssatt og 100 tonn fra direktehavere. Det sees på med en viss spenning om silda i år vil komme inn på Rogalandsfjordene og gi et brukbart fiske for den flåten som vil delta der, eller om den bare vil stryke forbi på sin vandring langs kysten. Bergen, 3. mars 2013. Odd Fredrik Andersen. Kilde: oa@sildelaget.no

Nvg-sildfisket er i beste fall på hell, men aller mest sannsynlig er at fisket er over for denne periode. Det er, utenom en fangst, kun noen snurrevadfiskere som har fått fangster ved Karmøy. Den ene låssatte fangsten var tatt ved Geitungene sør for Skudeneshavn og silden var til dels utgytt. Bergen 10. mars 2013. Odd Fredrik Andersen. Kilde: oa@sildelaget.no

Leppefisk

Reguleringen av leppefisk har som formål å legge til rette for en miljøvennlig avlusning i havbruksnæringen, samtidig som leppefiskbestandene forvaltes forsvarlig. Erfaringene så langt viser at de innførte reguleringstiltakene fungerer hensiktsmessig, og Fiskeridirektøren har derfor valgt å videreføre disse i 2013. Ordningen med en felles fredningstid for alle leppefiskarter, samt en åpningsdato som er avhengig av i hvilket fylke en fisker, videreføres. For 2013 har Fiskeridirektøren fastsatt følgende åpningsdatoer:

- På Sørlandet åpnes fisket 27. mai.
- Fra Rogaland og til og med Sogn og Fjordane åpnes fisket 17. juni.
- Fra og med Møre og Romsdal til og med Nordland åpnes fisket 1. juli.

Fiskeridirektøren viderefører det generelle minstemålet på 11 cm, med unntak for leppefisk fisket fra og med Trøndelag og nordover der minstemålet er 10 cm,(12.3.13).

Fisker stadig eldre tobis

I 2013 er kvoterådet for tobis i norsk sone sett til 20 000 tonn. Svak rekruttering fleire år på rad gjer at det framleis er 2009-årgangen som ber det norske tobisfisket i Nordsjøen. Den fire år gamle tobisen vil dominera fangstane i det komande fisket dersom rekrutteringa av 2012-årgangen også sviktar. Havforskningsinstituttet har levert råd om ein førebels tobiskvote på inntil 20 000 tonn for norsk sone i Nordsjøen. Rådet gjeld for første halvår i 2013. Instituttet foreslår også å åpna underområda 2a og 3a for fiskeri. De to områda befinner seg i den sørøstlige delen av de norske tobisfeltene.

50 prosent lågare kvote

Kvoterådet betyr ei halvering sidan i fjor då tobiskvoten enda på 40 000 tonn. Året før var kvoten på 90 000 tonn. Forskar Espen Johnsen, som er bestandsansvarleg for tobis på Havforskningsinstituttet, fortel at nedgangen kjem på grunn av fleire år med dårleg tobisrekruttering.

– På grunn av dei svake 2010- og 2011-årgangane er det stort sett bare fireåringar igjen i bestanden. Uten en god rekruttering av 2012-årgangen vil desse gamle individa prege fangstane. Før om åra gjorde eit sterkt fiskepress at tobisen ikkje rakk fireårsalderen, og det vart stort sett fiska på eitt og to år gamal tobis, forklarar han.

Ventar på ein god årgang

Tobis er omtrent ferdig utvaksen rundt treårsalderen og kan i teorien bli ti år gammal. Når såpass mange no når fireårsalderen har dei også rekt å gyta fleire gonger. Espen Johnsen vonar det vil bety eit løft for bestanden. Til våren reiser han og kollegaene på tokt for å undersøkje styrken til 2012-årsklassen. Dei skal gje eit oppdatert råd basert på desse toktresultata.

– Dersom 2012-årgangen er sterk vil vi anbefale ei økt kvote og kanskje fleire opne område, seier Espen Johnsen.

Brukt til fôr

Tobis er eit samlebegrep for fleire artar i silfamilien, men det norske fisket skjer i all hovudsak på arten havsil. Den sølvfarga og åleforma fisken ligg mykje nedgraven i sanden, og på engelsk går tobis under det talande namnet sandeel. Havsilen kan bli om lag 24 centimeter lang og knappe 100 gram, og fangstane går i all hovudsak til olje og mel i fôrindustrien. Danmark og Noreg er dei største aktørane i tobisfiskeriet. (Kilde: Havforskningsinstituttet/28.5.13.)

Hard medfart for stinta

Bare i Vedavågen-området i Karmøy har det sommeren 2013 blitt fisket etter stinte med over 500 teiner som tømmes en til to ganger i døgnet. Stintene brukes til avlusing i et lokalt lakseoppdrett. Er dette bærekraftig og miljøvennlig naturforvaltning? Direktoratet har gitt tillatelse til dette fisket – ubegrenset i tid og mengde – før bestandsforhold, gytetid og fiskenes økologi er grundig undersøkt. Hvilke konsekvenser dette fisket kan få for sjøfuglene er usikkert, men en ting er klart: makrellterna berget hekkesesongen i år, mens rødnebbterna hadde et katastrofeår. Forskjellen i diett mellom disse to artene er at makrellterna livberger seg på stinte når andre fiskeslag er mangelfulle, mens rødnebbterna drar til havs for mer pelagiske arter.

Predatorer

Havørn

- 11.1 Ei på hvert sted: Snørteland, Husøy og Storøy.
- 13.1 Ei satt på høyeste punkt på Ryvingen.
- 16.1 Ei adult havørn fløy lavt over isen nordover Hilleslandsvatnet.
- 21.1 En ungfugl på matjakt mellom Åkrehamn (moloen) og Sandholmane.
- 21.1 Rester etter ei nylig drept svartand ble funnet på isen på Litlavatnet, nær kanalen mot Fotvatnet, Bygnes. Hodet lå igjen sammen med en vinge. Andre rester tydet på at anda var delvis fortært på stedet, senere fraktet bort til et annet sted. Fotavtrykk i snøen viste at havørn var predatoren. Nærmeste sted hvor den kan ha slått klørne i svartanda er Vorrå- eller Bygnesvågen eller ytre del av Vedavågen. Snøen der anda var ribbet hadde smeltet, noe som tydet på at offeret var blodferskt.

Svartand tatt av havørn og fraktet til Litlavatnet, Bygnes. Her fikk den hodet og en vinge kappet av før videre transport i ørneklørne. 21.1.13.

- 26.1 Ei adult havørn over havnebassenget i Skudeneshavn dro videre mot sør.
- 27.1 Hele 5 ørner sett på en rundtur i dag: 2 over Dalsneset, 1 over Vikeholmane, 1 på Snørteland og 1 på Husøy. Sistnevnte var utfarget og voksen, de øvrige var unge ørner.
- 30.1 Havørn, ubestemt alder, passerte over Kopervik sentrum i sørlig retning.
- 8.2 1 ungfugl trakk nordover, Hemnes.

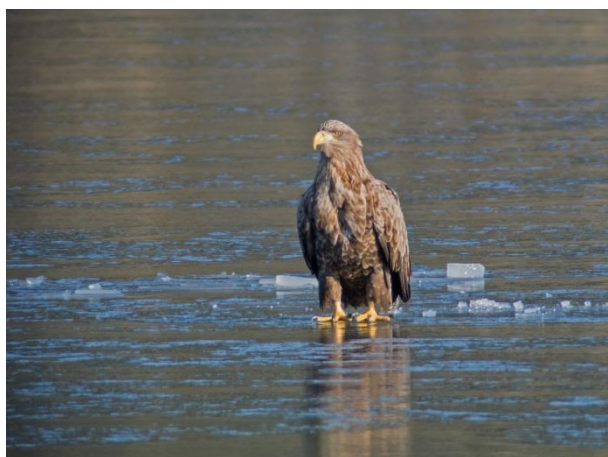
Drama ved Skude Fryseri. På første foto ses havørna (litt opp og til høyre for sentrum av bildet) komme i glideflukt mot et utsett offer blant måkene. På neste bildet skrur den seg raskt nedover for deretter å gå i stup. På siste bilde har den slått en gråmåke ned i sjøen. Gråmåken har en redningsplan: Den gulper opp en fisk som frister ørna mer enn måke til frokost. Ørna flyr bort med fisken i klørne, måken letter med tom mage, men med livet i behold.10.2.13.

10.2 1 adult ørn angrep gråmåke på sjøen ved fryserikaien, Skudeneshavn. Da ørna slo måken i sjøen, gav måken fra seg en fisk den hadde trukket ut av en kasse på kaien. Sannsynligvis gulpet den opp fisken, for å mate havørna så den skulle unngå å bli spist selv. Seinere ble et par utfarga sett flygende nordover mot Hillesland og forsvant mot nordvest.

11.2 1 ungfugl over Åkrehamn sentrum, fløy vestover.

12.2 Flokk på 4 fløy mot sør over Blikshavn. Alder på ørnene ikke bekreftet.

14.2 1 ad over Eidsbotn trakk mot nord.

Rekordmange havørner i Karmøy vinteren 2012/13. Her en adult utgave på isen, Vedavågen 23.2.

- 19.2 1 juv. ørn jaget opp alle gråmåkene ved Hydro-kolonien. Seilte videre sørover i stor høyde. 1 ørn (ubestemt alder) jaktet lavt over terrenget på Nygård i retning Husøy.
- 22.2 Ei adult speidet fra grantopp, Blikshavn. Fløy siden nordover Karmsundet.
- 23.2 Ei adult havørn satt på isen på Vedavågen, nær moloen.
- 28.2 Et par lavt og sakte flygende mot nord over Øvre Liknes.
- 5.3 Hilleslandsparet langt på vei med nytt reir like i nærheten av det gamle. Begge fuglene satt nær reiret i kveldinga.
- 7.3 Ei voksen ørn trakk mot vest over Sandhåland.
- 9.3 Ei høyt oppe trakk innover Vedavågen.
- 12.3 Paring på reiret på Hillesland i kveld.
- 27.3 Ruger nå i reiret på Hillesland. Ellers ei adult sett sør for Salvøy og en flokk på 6 steg mot store høyder og drev fluktleker over Killingtjørn.
- 6.4 Et par med høylytt fluktspill over Ferkingstad. Hadde retning inn fra Ferkingstadøyane mot Sandvatnet.
- 8.5 Reiret på Hillesland forlatt, røvet?
- 19.5 1 på Urter (KSK).
- 9.7 1 adult satt i skjul på Eggøy, Ferkingstadøyane. Fløy mot sørøst da den ble skremt opp.
- 22.7 Alle havhestungene på Urter etter alt å dømme tatt av havørna. Kun to adulte sett.
- 25.8 Bare 20 havhestunger å finne på Ferkingstadøyane: et havørnpar lettet fra kolonien på Båsen hvor det lå rester etter havhestunger over alt.

Hønehauk

- 19.2 En hunn skremt opp fra hage, Bygnes-gården. Fløy etterpå i retning Nordalsbotn.
- 20.2 En hønehauk slo ned på og ribbet ung gråmåke nær Vestre Karmøyveg på Liknes. Måken ble spist på stedet. Sett samme sted 14.3.
- 18.3 En hauk tar høns på Matland (pm).
- 10.4 Melding fra Museum Stavanger om en ringmerket tjeldeunge. Fargeringen som den ble merket med på Meland i juni 2012 ble funnet under et hønehaukreir 3 km unna i juli. Dette kan være med på å forklare at svært få tjeld- og vipeunger vokste opp i området Kolstø-Meland-Håvik i fjor. Hønehauken har et omfattende jaktrevir ser det ut til.
- 9.7 Reir med 1 unge på Vest-Karmøy. Ellers minst 6 andre revirer med hønehauk på øya som ikke har blitt undersøkt nøye for hekking i år.
- 16.7 Reir med 2 unger bekreftet ved Kopervik. Også unger på vingene på Blikshavn.
- 22.7 Hønehauk observert spankulerende rundt i ternekolonien i Ramsvik. Fant en unge som den fløy bort med (H. Anglevik).. Siden sett og hørt flere ganger i området. Trolig er hauken årsak til at hele kolonien kollapset – kun noen få av de største makrellterneungene kom seg på vingene og bort.

En av mange hønehauker som vokste opp i Karmøy i 2013. Av sjøfugler synes terner (unger), tjeld og fiskemåke å være de vanligste byttedyrene. Ungfuglen på bildet er fra Kopervikområdet. 17.7.13.

Hubro

- 11.6 Natt til 11.6 ble ternereirene plyndret og tjeldeungene tatt av hubroen. Også i år er denne eggspisende hubroen nærværende – tidligere avslørt ved kameraovervåking.

- 14.6 Visittkort i form av fjær spredt over Sjøholmen, Åkrasanden. Ingen hettemåkeunger funnet på holmen – til tross for at de første eggene klekket for over to uker siden. Hubroen antas å være grunnen til at hettemåkeungene var borte.
- 9.7 Kun ett par ser ut til å fostre opp avkom i kommunen i år – på Vest-Karmøy (B. A: Hveding).

Vandrefalk

- 6.1 I alt tre observasjoner av vandrefalk ble gjort på strekningen Tarevika-Tjøsvollvatnet under «birdrace». Det kan dreie seg om 3 ulike individer eller samme individ sett på tre lokaliteter.
- 9.1 En kom nordfra og rastet kort på terneholmen i Osnes før den fløy videre sørover (AKV).
- 28.4 1 sett Duvøy, Føynå (P. Christiansen).
- 23.5 De uventa få observasjonene av vandrefalk i Karmøy til nå, kan skyldes artens evne til å være anonym i tidlig hekketid, men må eksponere seg mer når den får unger og trenger mer mat. I alle fall var den i dag i aksjon i ternekoloniene både på Salvøy og Åkrasanden (Sjøholmen/Litle Sandholmen). Alle ternene var på vingene og jaget fram og tilbake, tidvis i stor høyde. Til sist var hekkeområdene helt tomme for terner som så ut til å dra til havs for å få fred for falkene.
- 24.6 En passerte skrikende over terneholmen, Eidsbotn.

Kråke

- 31.3 Et kråkepar viser stor interesse for krykkjekolonien i Skudeneshavn og har trolig hekkeplass i skogen like bak kolonien. Kanskje kråka har skyld i den dårlige hekkesuksessen som kolonien har hatt de to årene den har eksistert på denne plassen. Må overvåkes.

Svartbak

- 28.4 En svartbak ble skutt av bonden på vipemarka på Øvre Liknes etter at den sammen med kråker hadde skamfert og hakket bl.a. øynene ut av et lam som ennå var i live da det ble funnet for ca. to uker siden (pm L. Mikkelsen).
- 5.6 Svartbak har i år overtatt terneskjæret på Høvring nord. Svartbaken som var til stede der i fjor (uten å hekke) tok livet av ungene til både tjelden og fiskemåkeparet som da hekket på skjæret (pm R. Arnesen). Dermed har den plassen for seg selv i år.

Gråmåke

- 18.6 Sakte, men sikkert har gråmåke (og svartbak?) satt til livs alle 9 gravandungene i et kull på Hemnes.
- 20.6 4 vipeunger ble slukt av gråmåker under slått på Håvik denne uka (J. M. Hillesland).

Mår

- 23.1 Eneste mårspor funnet i snø etter søk på mange Karmøyvatn ble gjort på Tistreivatnet. Den hadde krysset vatnet på det smaleste og fortsatt jakten på ei myr i vest (AKV).
- 25.2 Til sammen 25 mår bekreftet tatt under vinterens jakt på Karmøy (B.O. Digernes 13, D. Nes 6, K. G. Sandve 4, Ø. Sletten 2). Dessuten ble en mår filmet på åte ved Tuastadvatnet.
- 20.5 Mye fersk skitt på sti fra Reiersvatnet ned mot bebyggelsen på Snørteland.

Rev

- 19.1 Revespor i snø på kryss og tvers over alle tre kontrollerte vann på Sør-Karmøy: Humrvatnet, Tømmervikvatnet og Stiklevatnet (søre halvdel).
- 20.1 Flere vann sjekket for dyrespor: Stiklevatnet (nordre del), Ytra Mjåvatnet, Himramjåvatnet, Røyningsvatnet. Massevis av revespor var avsatt i snøen på samtlige vann.
- 21.1 Revespor også funnet på Heiavatnet, Fotvatnet og Visnesvatnet.
- 23.1 Også mange revespor på Aureivatnet, Vaulen og på Tistreivatnet.
- 28.1 Innlevert for premiering i dag: en gammel og to unge rever tatt ved gamle boss-plassen nær flyplassveien i henholdsvis august og desember 2012 (T. Trengereid).

- 12.3 En rev skutt på Spanne 1.3 innlevert for premiering (T. Thorsen).
- 13.4 En rev nylig sett nær bebyggelsen på Blikshavn (N. M. Stava).
- 15.7 Tispe med 2 unger skutt på Øvre Liknes. Hannen kom seg unna (S. G. Sandve).

Katt

- 13.4 Svært få krykkjer i kolonien i Skudeneshavn i dag. Årsak: katt klatret rundt i berget.

Ikke en gang krykkjene i brattberget ved ferjekaien i Skudeneshavn får fred for katter. På bildet ses en katt halvveis oppe i reirområdet og nesten alle de ca. 60 krykkjene hadde forlatt fjellet. Til høyre: Krykkja med nr. K25 hekket på Jarstein i 2011 og 2012, men rovfugl ødela hekkingen der begge årene. En får håpe den unngår katteklørne denne sesongen, 13.4.13. Nede til høyre: En av mange årsunger av gråmåke og sildemåke tatt av ukjent rovfugl på Ryvingen. 1.8.13.

Ukjent predator

- 14.5 En hettemåke som hadde ruget ca. 10 dager på Storeholmen, Liknessanden, var borte i dag: tatt av svartbak?
- 18.6 Fiskemåke tatt på reir og oppspist like ved (trolig drept av hønsehauk eller hubro) på Hemnes (T. Hemnes).
- 28.6 Sjøholmen på Åkrasanden har mistet de fleste hekkefuglene. Bare noen få fiskemåker, hettemåker og rødnebb-terner tilbake. Hubro og vandrefalk har vært på ferde, men også mink.

Minkjakt og observasjoner

Et sørgelig faktum: Minken er ennå ikke beseiret. Sør-Karmøys eneste ternekoloni i 2013 ble utslettet. Rester etter egg og unger ble funnet under steiner få meter unna. 28.6.13.

Årets minksesong ble innledet 16.1 da Karmøy kommune ved naturforvalter inviterte til samling for jegere og andre som måtte være interessert i mink- og sjøfuglprosjektet. Møtet ble annonsert både i lokalavisene og på nett. Vi ble glade for å se at 23 jegere møtte opp, noen helt nye og noen med lang erfaring med minkjakt. De frammøtte var fra mange ulike steder i kommunen, slik at en får dekket opp alle de viktigste sjøfuglområdene med jakt i 2013. Flere av jegerne hadde anskaffet seg hunder for minkjakt, mens andre ville gå til anskaffelse av feller. Kjell-Sigve Kvalavåg hadde et innlegg om hvordan en bruker feller på en mest mulig effektiv måte. Mange jegere gav uttrykk for at det er mye mindre mink å se nå enn for noen år siden, og at det ikke er spesielt enkelt å lure mink i fellene. Ei liste med navn på kontaktpersoner ble oppdatert. Lista vil være

tilgjengelig på kommunen sine nettsider. Målet er at folk som oppdager mink, men ikke jakter selv, kan ta kontakt for å få hjelp til å ta mink som blir sett. Skuddpremien på 200,- blir opprettholdt for 2013. Ved utgangen av oktober var det gitt beskjed om 62 mink. Flest ble felt av Øistein Sletten og Kjell-Sigve Kvalavåg. Siden noen jegere velger å samle opp mink til årsslutt og at det ennå gjenstår jakttid, blir sluttsummen for uttak av mink for hele 2013 trolig noe større. Sannsynligvis vil årets fangsttall likevel bli det laveste siden oppstart i 2005. Totalt på de 9 årene er i alt registrert 1111 felte/premierte mink.

- 16.1 Årets først minker innlevert for premiering. De var tatt i 2012 i området Røyksund-Fosen.
- 19.1 Minkspor i snøen på Gåsavatnet endte ute på en holme i vatnet, hvor hund markerte (KSK).
- 28.1 3 mink tatt i Kvalavåg i november 2012 innlevert for premiering i dag (T. Trengereid).
- 8,2 6 mink innlevert for premiering. Tatt på Skjersund i 2012 (J. Kvilhaugsvik).
- 18.3 8 mink tatt i vinter på Haga-Syre (P. K. Sevland).
- 6.5 Mink nylig sett ved terneholmen nord i Salvøy-havna (K. Ovesen)
- 10.5 2 mink tatt i feller under Husøybrua. Dette kan gjøre det levelig igjen for ternene og øvrige fugler som har mislykkes de siste årene som hekkefugler på kubeitet på Sørbo bare ca. 200 m unna. 2 mink funnet under jakt på Sandholmane, Åkra, men de unngikk å bli tatt (KSK).
- 16.5 Minkunger hørt i steinur nær Salvøy (KSK).
- 29.5 Mink påvist på Kavholmen, Veia, uten at det lyktes å ta den (KSK).
- 30.5 2 mink innlevert for premiering, tatt på Selen og Austnesholmen.
- 21.6 1 i veikant Buvikjå, Visnes (M.H. Velde). 1 levert inn for premiering fra N-Karmøy (S. Øynes).
- 24.6 En stor mink, sannsynligvis en gammel hann, raserte rundt på terneskjæret i Eidsbotn. De største terneungene berget seg ved å legge på svøm (med overhengende fare for å bli slukt av måkene). Ingen terner ble sett rugende etter at minken var skremt vekk av observatøren. Trolig var alle reir med egg tømt allerede. I følge en beboer i nærheten (N. G. Nilsen) hadde det vært ternesjau på skjæret i kun et kvarters tid, og det var ikke sett tidligere dager.
- 28.6 Som forventet har minken rensket kolonien i Eidsbotn. Kun ett ternepar var tilbake, de varslet unger bortenfor holmen. Dette er unger som har klart å rømme fra minken og som nå blir matet i strandkanten et stykke unna. Slik berging er også sett før om årene i liknende tilfeller når mink raserer kolonier.

- 28.6 Kolonien på Guleholmen, Skudeneshavn, også rasert av mink. Alle egg og unger til makrellternene tatt (noen funnet oppspist under steiner). Ett reir med egg av rødnebbterne var «oversett» av minken og lå for seg selv på østre del av holmen, nær svartbakreiret.
- 29.6 Mink ble observert i sving på Sjøholmen (Litle Sandholmen) på Åkrasanden (G. Mikkelsen). Med det har hubro og mink gjort det av med det yrende fuglelivet som var her tidlig i vår.

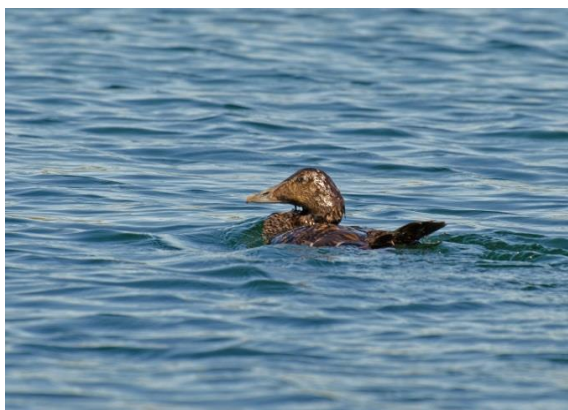
4 skudd og 4 færre mink. Tispe med 3 unger skutt av Kjell-Sigve Kvalavåg på Kavholmen ytterst i Vedavågen. Selv i dette området hvor det har vært drevet systematisk jakt i mange år, er det fortsatt mink. 2013 ble et av de verste for sjøfuglene i den indre skjærgården pga. minkangrep. 9.7.13.

- 9.7. I tillegg til de 4 skutt på Kavholmen (se bildet), ble det seinere på dagen også tatt 2 til på Dyrøy, nærmere Vea (KSK).
- 15.7 En mink (adult) tatt ved Nedre Brekkevatnet 10.6 og innlevert for premiering i dag.
- 16.7 5 mink innlevert for premiering. De var tatt på Føynå (33) og på Sandve/Syre. Bare den på Syre (Kvalvik) var tatt nå i sommer. De øvrige var fra de to siste årene.
- 22.7 Minken som utryddet alt av fugl på Litle Sandholmen er fortsatt like i nærheten. Ble sett på Liknessanden igjen (H. Liknes).
- 31.7 Ei tispe skutt på holme like sør for ternekolonien på Skifteskjer, Føynå (KSK).
- 19.8 4 mink innlevert for premiering. Alle var hanner tatt i feller i Røyksund (ved seilbåtforeningens område) i løpet av mai-juni.
- 19.8 1 mink sett på Marøy nylig. Minken funnet og skutt noen dager seinere (KSK).
- 26.8 2 mink skutt ved innløpet til Kvalavåg havn (KSK).
- 3.9 Den siste tida er mink rapportert sett på festplassen i Kopervik og i Rusvik barnehage!
- 5.9 3 mink innlevert for premiering: et gammelt individ på 1,5kg tatt i felle under vinterlige forhold ved bekk i nordre del av Vormedalsvatnet i mars. 2 unger tatt ved Kolnes i juli.

År	Antall	Fangstområder
2005	213	Kvalavåg-Salvøy, Vikeholmane, spredt fangst andre steder.
2006	103	Kvalavåg-Jegningen, Bygnes. Spredt andre steder.
2007	148	Kvalavåg-Åkra, Torvastad-Føynå, Falnes-Syre, Karmsundet, Høvring.
2008	131	Torvastad-Føynå-Røvær, Kvalavåg-Åkra, Karmsundet, Fosen-Høvring.
2009	157	Torvastad-Føynå, Kvalavåg-Salvøy, Fosen-Høvring, Visnes.
2010	100	Kvalavåg-Vea-Åkra, Torvastad-Føynå, Karmsundet-fastlandet.
2011	127	Skudeneshavn-Syre, Torvastad-Føynå, Kvalavåg-Salvøy, Høvring.
2012	70	Lindøy-Høvring, Kvalavåg-Salvøy-Føynå, Tuastadvatnet, Bøvatnet.
2013	62	Røysund, Fosen, Marøy-Kvalavåg, Torvastad-Føynå, Syre, Brekkevatnet.
Sum	1111	

Tabellen viser en klar nedgang i felte mink de to siste årene. Jaktinnsatsen er fortsatt stor, og det er sannsynligvis færre mink i skjærgården som er årsaken til nedgangen. Men minken gjør ennå stor skade blant Karmøys sjøfugler. Innsatsen må derfor fortsette for fullt, selv om det blir mer jobb å ta de som ennå er på ferde. Tidlig vår er den viktigste jakttida, men en må følge med gjennom hele hekkesesongen og være klar til å ta ut mink så snart den dukker opp. En enkelt mink i en ternekoloni er en ødelagt koloni.

Forurensing

10.6 ble det observert en tilgriset ærfuglhunn ved Bukkøy (bildet til venstre). Fjærdrakten glinset av et sleipt stoff som hadde svekket den vannavstøtende egenskapen. Ærfuglen var i ferd med å synke. Det var ikke vanlig oljesøl den hadde fått på seg. Finnes et utslippspunkt av et miljøfarlig stoff til Karmsundet? 1.8 ble en gråmåke funnet i forkommen tilstand i kolonien nord på Ryvingen (bildet til høyre). Den hadde fått beina viklet inn i restene av ei line. Etter å ha fløyet inn på land med den lange snora på slep hadde den viklet seg fast i berggrunnen. Hvor lenge gråmåken hadde gjennomgått denne torturen er ikke godt å si. Uvøren bruk av fiskeredskaper påfører sjøfuglene våre store lidelser.

Infrastruktur

27.7: Bare dagen ble 5 ungmåker funnet ihjelkjørt like før parkeringsplassen til Hydro. Her er det stor trafikk av måker som flyr til og fra kolonien og til dammen like nord for innfartsveien til Hydro. Det er ikke akkurat noen høyhastighetsvei, så en slik slakting av fugler burde være unødvendig. Det må være mange lite hensynsfulle bilister som ferdes her. I tillegg til sildemåker og gråmåker, blir fiskemåke og tjeld ofte drept av biler på den ca. 200m lange strekningen.

Ternekoloniene

Gjennom sesongen

Ankomst

De første *makrellternene* i Norge i 2013 ble sett på Jæren 10.4, ved Horten 15.4 og ved Larvik 16.4 (AO). Dette er på linje med start for vårankomsten fra året før. De første *rødnebbternene* i landet ble sett ved fjorårskolonien på Storeholmen ved Liknessanden 16.4 (AKV). Dette er ny tidligrekord for Karmøy og trolig første gang at rødnebbterne er notert før første makrellterne hos oss. Dagen etter ble det notert hele 11 rødnebbterner i landet, alle på strekningen Lista-Randaberg. Dette er uvanlig mange til å være så tidlig på våren (AO).

Splitterne har blitt en hyppig gjest i Karmøy, særlig på strekningen Stavasanden-Åkrasanden hvor noen individer i lengre tid i 2012 holdt til ved rødnebbternekolonien på Litleholmen. Den første viste seg 11.4 (AO), og 16.4 hvilte ei splitterne på samme sted som i fjor på Litleholmen ved Liknessanden. Samtidig rastet ei på Stavasanden (AKV). Det blir spennende å se om den økte aktiviteten til arten i området kan føre til hekking.

Ekstra tidlig notering ble det også på makrellterna. Allerede 20.4 jaktet 2 på mat (insekter?) på vannoverflaten i Tjøsvollvatnet. Kanskje var dette terner med tilhørighet til kolonien som pleier å holde til på holmen nord i vatnet. Mange makrellterner ankom ellers kysten fra Østfold til Rogaland i perioden 17.-20.4.

Makrellterner i Tjøsvollvatnet allerede 20.4. Dersom disse tilhører hekkebestanden, er det rekordtidlig ankomst til koloni i Karmøy.

21.-4.5 var det mye urolig vær som satte en stopper for ternenes videre ankomst, og sendte trolig mange av forløperne på retrett. 3 rødnebbterner og 2 makrellterner hvilte i fjæra på Litleholmen, Åkrasanden under uværet 3.5. Under et blaff av sommerlig vær 7.5 ankom flere terner, flest makrellterner. På Litleholmen rastet 4 rødnebbterner og 9 makrellterner, på Flataskjer, Salvøy var det mye aktivitet blant de 6 makrellternene som hadde ankommet kolonien. Et par var rett på sak og kurtiserte og laget reirgrop! Tre rødnebbterner fisket i Eidsbotn. Det ble sjekket for terner også ved Husøy, i Vorråvågen, Kvalavåg og Vedavågen, men uten resultat. På skjæret i Lauvikjø var 3 par makrellterner i aktivitet 8.5 og den første ble sett ved hekkeplassen i Kvalavåg. Ingen rødnebbterner ble sett ved noen steder denne dagen, og det var ingen oppgang i makrellterner andre steder. 12.5: Det skjer ikke noen videre ankomst av terner. Gråvær og kjølig pålandsvær kan være grunnen.

Rødnebbterne på stake i Eidsbotn, Kopervik. Ringen på venstre fot forteller at terna er en hjemvendt Karmøybu. 7.5.13.

14.5: Sørlig stiv kuling, men stigende temperatur og delvis klarvær brakte med seg mange terner i dag. Det var hele 95 rødnebbterner på og ved Litleholmen, Liknessanden i dag og 8 makrellterner var å se i Tjøsvollvatnet. Det var derimot ingen terner i Flataskjer-kolonien, Salvøy. 15.5 var tallet på rødnebbterner på Litleholmen nede i ca.35, men to par var i full gang med kurtise og reirgroping blant de rugende hettemåkene oppe på holmen. Øvrige kolonier var også i dag uten terner, også Salvøy. Bedring av været gav vekst i antall terner 16.5 med ca. 30 ved kolonien på Salvøy (begge arter), og et tilsvarende antall fiskende i Sårevågen (KSK).

Mange terner ankom med varmen 17.-18.5. Minst 120 rødnebbterner på Litleholmen 18.5 og ca. 10 makrellterner i Kvalavåg 17.5. Disse var utvilsomt lokale kjenninger, for de lot seg lokke til en meters avstand på bryggekannten for å få servert fiskerester – slik de har vært vant til i flere år (KSK).

Det varme været 18.-20.5 satte ytterligere fart på hekkeaktivitetene. De største koloniene synes nå å være etablerte, selv om ingen har startet egglegging. De mindre koloniene – og kolonier som mislyktes i fjor – har hatt terner på besøk, men det er ennå usikkert om det blir hekking her. 23.5 herjet vandrefalk i de to største koloniene ved Åkrasanden og Salvøy slik at hekkeplassene ble stående tomme. Ellers er det ennå lite terner i de øvrige koloniene, ingen av koloniene som er sjekket innenfor Karmøy kommune har mer enn 10 par makrellterner. Rødnebbterner ble f.eks. ikke sett i det hele tatt i Torvastad-området (Grønningsjøen og Dale) 23.5. To terner hvilte på bryggekant innerst i Nordre Vågavågen, Fosen.

Under en flere dagers lang periode med nordvest vind, opp i liten kuling rundt 24.-26.5 forlot samtlige rødnebbterner Karmøy. Kanskje de må dra helt ut av vindfeltet for å finne mat under slikt pålandsvær. I så fall dreier det seg om flere titalls mil. Også makrellterner har forlatt koloniene, men ikke så totalt som rødnebbterna. For f.eks. på Sund og Kvalavåg har de første makrellternene lagt egg og startet rugingen. Ruging er nå i gang også Tjøsvollvatnet. Den første fjorårsungen (2k) av

rødnebbterne ble sett på Sjøholmen sammen med ca. 15 adulte 27.5. Ei rugende makrellterne på skjæret i Lauvikjå pluss et par, det var alt som fantes av terner i Salvøy-området 28.5. Til tross for værendring med stopp i nordavinden og høyere temperatur, går rødnebbternene ennå ikke til hekking noe sted. Bare et fåtall makrellterner er i gang med egglegging og ruging rundt om. 29.5 ble en flokk på 50+ terner sett flygende rett vest utover havet fra området Salvøy-Kavholmen. Trolig nødvendig næringstrekk så langt bort at hekking ennå ikke er mulig.

30.5 var det 50-60 rødnebbterner ved både Sjøholmen og Salvøy, men de forsvant til havs igjen utpå ettermiddagen. Samme dag satt ca. 30 rødnebbterner på tidligere hekkeplass på søre del av Ryvingen. Ingen terner ved Bygnes, men 30 rødnebbterner på hvileskjæret nær hekkeplassen på Sørbo. 5.6 I dag stilnet nordvesten og en del rødnebbterner ankom hekkeplassene igjen: Ca. 100 på Salvøy og 20 på Sjøholmen. Men det var ingen hekkeaktiviteter, ternene bare hvilte i strandkanten. De fleste makrellternene er nok på plass nå. I så fall er tilbakegangen i antall stort i forhold til tidligere år.

Et ganske stort antall terner av begge artene var å se på fisketokt i hekkeområdene på Dale utenfor Torvastad 6.6, men ingen kolonier var dannet ennå.

Hekketid

De aller første makrellternene la egg rundt 23.5. Men ennå 5.6 er det få terner i de fleste koloniene i forhold til tidligere år. For eksempel er ikke et eneste par i gang med hekkeaktiviteter i Karmsundet. De største koloniene som er observert per 7.6: ca. 12 par på Guleholmen, Skudeneshavn, ca. 7 par på Sund, 15-20 par i Eidsbotn, 5 rugende i Kvalavåg og 4 i Lauvikjå. 2 par rødnebbterne har muligens egg i reir i Kvalavåg, tilsynelatende ruging startet 5.6, ellers er ingen i nærheten av egglegging i de øvrige koloniene som er fulgt til nå.

13.6: Ingen kolonier med rødnebbterne er ennå startet opp. Det betyr at tida er i ferd med å renne ut og at det kanskje ikke blir hekking i år i det hele tatt. Dette er i så fall aldri registrert tidligere på våre kanter. For makrellternene er nok årets kolonier nå trolig fulltallige og de fleste er godt i gang med rugingen. De få stedene som har produsert unger i fred de siste årene, har nå begynt å få unger!

14.6: Rødnebbternene har nå sluttet å ankomme koloniene i korte perioder. De er nå borte permanent og har kanskje oppgitt hekking hos oss i år. Svært få er ellers å observere fiskende utover i skjærgården også.

17.6 Det er tegn til at noen rødnebbterner likevel vil begynne å hekke. Et merkelig unntak er et par som har hekket alene på den ytre holmen i Kvalavåg tidligere, er det eneste paret som er observert at har godt til hekking i år etter normal timeplan. Et par til har begynt å ruge for seg selv på Guleskjer på Bygnes, et sted hvor det ikke har vært ternehekking på flere år. På Guleholmen i Skudenes var minst 10 rødnebbterner i sving med kurtise og reirgroping 16.6 (sett fra land) og 17.6 var minst 50 i hekkemodus på Sjøholmen, Åkra. Det var også begynnende hekketegn på Dale, Torvastad og på fyllingen på Storesundskjæra, Haugesund (KSK).

17.6 var klekking på gang i kolonien av makrellterner i Eidsbotn. 4 reir hadde både egg og nyklekte, mens det ble funnet 4 unger utenfor reir (2 var minst 5 dager gamle). 24.6 var en mink på ferde i kolonien. Selv om noen store unger berget med å svømme bort, kan minkens ankomst betyr slutten på den ene av kun to makrellternekolonier i Karmsundet i år. 28.6 ble to av makrellternekoloniene konstatert rasert av mink: Guleholmen i Skudeneshavn og skjæret innerst i Eidsbotn. Alt ennå ok i Tjøsvollvatnet og på Sund hvor det er merket henholdsvis 11 og 19 unger de siste dagene. 30.6: Per dato har allerede 3 ternekolonier gått i minken og blitt utradert: Guleholmen, Skudeneshavn, Eidsbotn, Kopervik og Sjøholmen, Åkrasanden. Med dette har 40-50 par makrellterner fått hekkesesongen ødelagt sammen med flere titalls fiskemåker og hettemåker.

13.7: I kolonien på Ramsholmen i Røyksund og på holmen i Sundsvika i Vedavågen har antall rødnebbterner økt i løpet av juli og mange har endelig gått i gang med hekking. Om en så lenge utsatt hekkestart kan gi resultater, vil vise seg. Det er trolig som en respons på forbedret mattilgang at tålmodig ventende rødnebbterner endelig har satt i gang. Kolonien i Ramsvik knakk sammen rundt 20.7 som følge av predatorer. Ingen rødnebbterneunger vokste opp. På Sund kom det 2-3 rødnebbterneunger på vingene og 20-30 makrellterner vokste opp. Kolonien gikk i oppløsning idet de siste ungene var trygge i lufta i første uka av august. Den siste kolonien med terner i Karmøy i 2013 var på Skifteskjer i Føynå. Her var det ennå voksne og flygedyktige unger til stede 11.8 (KSK). Siste varslende makrellterne for sesongen: 1 adult sammen med 2 unger rastet i Bøvika en stund før de trakk utover og sørover i Karmsundet.

Borttrekk

20.7: 2 voksne makrellterner og 2 ungfugler på matleit ved Hemnessanden. Borttrekket fra koloniene er i gang. Terner som ikke gikk til hekking i år, eller mislyktes, har reist for lengst. 29.7: 5 adulte og 2 juvenile makrellterner fisket og rastet på Stavasanden. Ei av de voksne og en av ungfuglene var merket med våre ringer, så ternene stammer mest sannsynlig fra kolonien i Tjøsvollvatnet eller fra Sund. På Stavasanden var det også 30.7 makrellterner som fisket og rastet, til sammen 6 voksne og 3 ungfugler. 2 av de unge bar ring. Flokk ca. 60 terner (ubestemte) trakk sørover gjennom Karmsundet forbi Sørstokke 3.8. Kun 3 ad rødnebbterne og ca. 10 ad makrellterner igjen i Sund-kolonien, den eneste kolonien som ennå huser rødnebbterner.

I løpet av første uka i august trakk alle ternene bort fra Sund-kolonien. Svært få observasjoner av terner ble gjort i Karmøy etter dette, så «våre» terner trakk kjapt og tidlig sørover. 16.8 rastet 2 voksne makrellterner på Stavasanden og en ubestemt ungfugl jaktet på mat i området.

Kolonidagbok

Kvalavåg havn

- 16.5 Ca.10 makrellterner i havna/kolonien. Mange var «tamme» og ble matet (KSK).
- 21.5 8 par makrellterner og 3 par rødnebbterner på holmen. En rugende tjeld. Ei rødnebbterne satt på hekkeplassen på den ytre holmen.
- 23.5 6 par makrellterner og 3 par rødnebbterner på holmen. Tjelden ruger fortsatt.
- 5.6 Maks 10 par makrellterne i kolonien og 3 par rødnebbterne. Tjelden har fått unger.
- 10.6 Laber stemning på holmen: Ca. 10 terner (begge arter) på holmen, men ingen ruget og ingen hekkeaktivitet. Tjelden ikke sett. Ei rødnebbterne så derimot ut til å ruge på den ytre holmen. Dette er i så fall den første og eneste hekkingen til nå i år.
- 13.6 Ei rødnebbterne og 2 par makrellterne på holmen. Her har det nok vært predator på ferde i år også: trolig hubroen som gjentar plyndringsturene sine, noe som tidligere er dokumentert ved hjelp av kamera-overvåking.
- 9.7 To par makrellterner med tilhold på den indre holmen, 1 stor unge merket i dag. To par rødnebbterner med tilhold på den ytre holmen. Her ble to store unger merket. Tjeldeparet med omlagt kull varslet sterkt.
- 17.7 Et makrellternepar holdt til ved den indre holmen, men det ble ikke sett noen ungfugl. Det var skikkelig «vårstemning» på den ytre holmen da en flokk på ca. 15 rødnebbterner drev med kurtiserende adferd. Det ene rødnebbterneparet som la egg til normal tid på holmen har nå unger som kan fly.
- 22.7 Ternene borte. Det kom en makrellterneunge og to rødnebbterneunger på vingene.

Sund

Holmen på Sund i Vedavågen hvor det kun har hekket makrellterner siden prosjektstart i 2005. Unger har kommet på vingene her hvert år med unntak av 2012 da rovdyr eller rovfugl predaterte kolonien. Rundt 20.5 synes det som om en del terner vil prøve seg på ny i år likevel. 20.5.13.

- 20.5 Til sammen 8 makrellterner på holmen.
- 23.5 Samme antall som 20.5, men ei terne så ut til å ruge.
- 24.5 12 makrellterner på hekkeplassen, minst 2 terner ruget. Samme 27.5.
- 5.6 Antallet fortsetter å stige: 14 individer sett på holmen (fra land).
- 10.6 Kolonien har øket i antall: Ca. 30 terner lettet fra holmen (sett fra land).
- 27.6 19 unger funnet og ringmerket. I tillegg var det 6 reir med egg pluss to reir med egg som virket forlatte. Dette tyder på totalt rundt 16 hekkepar på holmen. Ingen døde unger.
- 1.7 Alt ok i kolonien (sett fra land). Mating med stinte.

Kolonien på Sund ble en av svært få velfungerende ternekolonier i år. Den produserte unger som i et godt normalår, ingen observert dødelighet blant ungene og ingen predatorbesøk slo ut kolonien. 8.7.13.

- 16.7 Minst 10 makrellterneunger er nå på vingene i kolonien. Ca. 40 rødnebbterner har funnet seg til rette på holmen og satt i fjæra. Usikkert hvor mange av disse som hekker, men minst ett par matet unge(r) oppe på holmen.
- 25.7 Fortsatt masse liv på holmen. Minst 3 par med rødnebbterner har unger – og ca. 10 makrellterneunger på vingene som ennå ikke har forlatt kolonien.
- 30.7 3-5 par rødnebbterner har nå flygestore unger på holmen. 4-5 par makrellterner med flygedyktige unger til stede, resten har trukket bort fra kolonien. Rødnebbternene på Sund er etter trolig de eneste som nå finnes i Karmøy kommune og deres vellykka hekking her er utvilsomt en følge av inspirasjon fra makrellternene som gikk til hekking som normalt og lyktes. Det har ikke hekket rødnebbterner på denne lokaliteten i hele prosjektperioden ellers.
- 1.8 Ennå masse liv på holmen med i alt ca. 30 ad og juv makrellterner og 3 par rødnebbterner.
- 2.8 Antallet terner kraftig redusert. 2 juv rødnebbterner og 3 juv makrellterner på holmen, de voksne sammen med flere juv fisket utover i vågen. Den ene ungen av rødnebbterne hadde komplett svart nebb slik som 2k ungfuglene har.
- 3.8 3 rødnebbterner i hekkemodus og kurtise/spill på holmen! Alle unger på holmen er nå flygedyktige. Maks 10 voksne makrellterner til sammen i kolonien og nærområdet.

Salvøy, Flataskjer

Rødnebbternepar i hekkmodus på Flataskjer som har huset en av Karmøys største og mest vellykka kolonier i flere år. Makrellterna etablerte i 2012 en koloni på en liten holme nord for Flataskjer (nærmeste i bildet til høyre, mens Flataskjer ses i bakgrunnen) Hekkesuksessen til makrellternene var lav pga. predasjon fra stormåker og vandrefalk, men nok til at de prøver seg igjen i år. 20.5.13.

- 19.5 80+ rødnebbterner i kolonien, stor aktivitet.
- 23.5 Kolonien helt tom for terner. En flokk på 12 rødnebbterner jaget fram og tilbake i stor høyde slik de gjør når vandrefalk er i området.
- 25.5 Hele området har vært helt tømt for begge terneartene de to siste dagene – trolig som en reaksjon på den konstante nordavinden (og medfølgende vansker med næringstilgang).
- 27.5 Mange returnerte til kolonien i dag tidlig etter at nordvesten stilnet i natt.
- 28.5 Helt tomt igjen for terner, begge artene er helt fraværende. Tomt også 29.5.
- 30.5 50-60 rødnebbterner til stede tidlig på dagen, men de forlot kolonien igjen fort.
- 5.6 Ca. 100 rødnebbterner satt i fjæra. Ingen hekkeaktiviteter.
- 7.6 Ingen terner i kolonien, men noen få småflokker av rødnebbterner fløy over i stor høyde, andre ble hørt ute på havet.
- 10.6 Ingen terner i eller ved kolonien.
- 20.6 Opptelling: 3 reir av rødnebbterne med følgende innhold: 1x2 egg, 2x1 egg (KSK).
- 9.7 3 rugende rødnebbterner, men totalt ca.30 individer til stede i området – som endelig tenker på å gå til hekking? Det er i alle fall slutt på matmangelen nå.
- 12.7 Ingen hekkende terner. 7 satt på hvileskjæret.

Salvøy, nordre havnaholmen

- 19.5 5 makrellterner på holmen, noen flere fisket i området.
- 20.5 Ca. 15 makrellterner på holmen.
- 23.5 Kolonien helt tom for terner. Trolig pga. nærvær av vandrefalk.
- 25.5 Koloniene i Salvøy-området er fortsatt tomme for begge terneartene. Skyldes dette frykt for vandrefalken, eller matmangel pga. værforholdene? Makrellternene på den nordre holmen i Salvøy havn kan ha flyttet tilbake til kolonien på Sund.
- 28.5 Hekkeplassen står fortsatt tom, på samme vis som Flataskjer.
- 29.5 Ca. 8 terner var «nedpå» i en kort periode i dag.
- 30.5 3 par kurtiserte på holmen.
- 5.6 1 par på holmen, ikke hekking.
- 7.6 Ingen terner til stede.
- 10.6 1 makrellterne satt på holmen.
- 19.6 Ingen terner.

Salvøy, Lauvik

Dette skjæret i Lauvikjø på Salvøy har vært et vellykket tilholdssted for en liten koloni med makrellterner i årevis. Sesongen 2013 startet med like mange rødnebbterner som makrellterner. Vil rødnebbternene overta i år? Kurtiserende par på skjæret 19.5. Rødnebbterner til venstre, makrellterner til høyre.

Dessverre utviklet ting seg i negativ retning også i denne kolonien i år. Hva som var årsaken(e) vet vi ikke, men flere reir med egg ble forlatt og i et kull var en dununge tilsynelatende drept av de voksne.

- 19.5 Ca. 15 terner med tilhold på skjæret. Begge arter. Den ene rødnebbterna var merket med en av våre ringer. Tjeldeparet som har hatt fast reirplass på skjæret hvert år, mangler i vår.
- 23.5 Kolonien helt tom for terner. Trolig pga. nærvær av vandrefalk eller næringsflykt.
- 28.5 1 rugende makrellterne og et par var alt som fantes på skjæret.
- 28.5 1 ruger, 3 til med tilhold.
- 5.6 3 ruger, 1 med tilhold.
- 7.6 4 ruger, totalt 9 terner til stede.
- 20.6 Opptelling: Til sammen 8 reir av makrellterne med egg fordelt slik: 3x3 egg, 3x2 egg, 2x1 egg. Snitt: 2,1 egg/reir.
- 2.7 2 terner ruger, ingen synes å ha unger, så noe galt har skjedd også her (mink?).
- 9.7 Ikke normal tilstand her i år. Trolig er mink inno blant. Til tross for at de første la egg i slutten av mai, er det ennå ingen store unger. Det var 3 reir med egg som ble ruget på og to reir med forlatte egg. Dessuten et reir med to små dununger der den ene ungen nettopp var hakket hodet løs fra kroppen ved siden av reiret. Trolig er dette gjort av ternene selv. Som en respons på stress?
- 22.7 Ett par og en unge var alt av liv på skjæret. Hva som har forårsaket det elendige resultatet i denne kolonien, er ikke forstått.

Østhus (Ysthus)

- 19.5 Ca. 30 terner (blanding) på skjæret (KSK).
- 20.5 12-15 terner av begge artene på og ved skjæret. Flest rødnebbterner.
- 29.5 Ingen på skjæret, men et titalls makrellterner fisket i området.
- 5.6 3 makrellternepar på holmen, reirgroping.

- 7.6 Ingen terner til stede.
- 14.6 2 par makrellterne med reir, 1 rødnebbterne til stede (KSK).
- 20.6 Opptelling: 2 reir med to egg av makrellterne (KSK).
- 9.7 2 par varslet, ingen reir med egg, men det var nok unge(r) på skjæret. En tjeldeunge lettet fra skjæret sammen med foreldrene.

Sårevågen (holmen innerst i vågen)

- 16.6 Ca. 15 par makrellterner har etablert koloni på holmen innerst i vågen.
- 20.6 Opptelling: 9 reir av makrellterne med egg fordelt slik: 6x3 egg, 2x2 egg, 1x1egg, snitt 2,5 egg/reir (KSK).
- 9.7 Ca. 20 makrellterner i lufta, varslet unger, men ingen funnet. Heller ikke flygedyktige unger eller reir med egg funnet, men holmen er kupert og med mange gjemmesteder og reirplassene ligger spredt rundt holmen.
- 22.7 4 ungfugler på vingene (KSK).

Tjøsvollvatnet

Holmen nord i vatnet har i årevis huset en blandingskoloni av makrellterne og hettemåke. Hettemåkene har hatt dårlig ungeproduksjon de siste sesongene, av ukjente årsaker. Ternene som kommer sist, må ta til takke med noen få kvadratmeter helt i vannkanten lengst vest (til høyre) på holmen. Den svømmende tjelden fikk knekt en vinge i ledningene som krysser. Kablene skader og dreper fugler årlig. 18.5.13.

- 18.5 12 makrellterner på holmen sammen med 10-15 par hettemåker.
- 20.5 8 makrellterner til stede på holmen som det er lite plass på pga. hettemåkene og høy vannstand. Fra land kunne 14 rugende måker ses.
- 26.5 6 makrellterner sett på holmen fra land i vest.
- 27.5 10 terner sett fra land, hvor av 2 ruget. 15 rugende hettemåker.
- 11.6 Opptelling: 10x3 egg, 3x2 egg, 3x1 egg. Totalt 16 reir med innhold, alle makrellterne. Gjennomsnittlig kullstørrelse: 2,4. Ingen tegn til predasjon på holmen, men kun to hettemåkeunger – som la på svøm. 7 hettemåkereir med egg. Altså omlegginger etter mislykka hekking i første forsøk også i vår.

- 25.6 Opptelling og merking: 11 dununger merket, i tillegg var det 6 reir med 2-3 egg. Ett reir med 2 egg var forlatt. Ellers alt i orden, ingen døde unger eller ødelagte kull. Antall unger og reir nå i forhold til 11.6 tyder likevel på en liten nedgang i antall hekkepar (16 mot nå ca. 12). En hettemåke ungfugl var på vingene, ellers 8 reir med egg og ennå ingen andre unger. Hvor alle ungene blir av etter hvert er et ubesvart spørsmål.
- 2.7 Alt ser ok ut fra land med ternene. 2 flygedyktige hettemåkeunger, ca. 5 par ruger ennå.
- 12.7 3 nær flygedyktige unger sett fra land. Minst et par hettemåker ruger fortsatt.
- 15.7 Ca. 20 makrellterner lettet fra holmen da noe skremte de opp. En flygeklar unge var synlig (sett med kikkert fra søre enden av vatnet).
- 20.7 12 voksne og 1 juvenil på holmen. Dette betyr at en del familier har forlatt området, men også at en del har mislykkes med hekkingen. Et par hettemåke ruger! Alle andre borte. Et fiskemåkepar med en flygedyktig unge i vannkanten i øst.

Storeholmen (Stareholmen)

- 20.5 1 rødnebbterne oppe på holmen, ei satt i fjæra.
- 30.5 6 ærfugl ruget like i nærheten av svartbakreiret (med 3 unger). Ingen andre hekkefugler.
- 5.6 Helt livløst på holmen (sett fra land).
- 14.6 Et par svartbak, en rødstilk med hekkeoppførsel, et gravandpar satt oppe på holmen. Et reir med hettemåke (egg), men 2-3 par markerte revir. Ingen terner.

Litle Sandholmen (Sjoholmen/Litleholmen)

Tre splitterter var den tallrikste ternearten på Sjoholmen 14.6! Fiskemåkene dominerer sør på holmen, hettemåkene i nord. Hubroffjær har festet seg til en strandnellik. Hettemåkereir.

- 18.5 120+ rødnebbterner rastet i fjæra, noen få par blant rugende hettemåker og fiskemåker.
- 20.5 Antall terner var redusert til ca.60 i dag.
- 23.5 Hele flokken av rødnebbterne var i alarmberedskap og fløy til og fra kolonien i en tett og skrålende flokk forfulgt av vandrefalk. I motsetning til hettemåkene som fort vendte tilbake til holmen og til ruging mellom falkens snarvisitter, forlot ternene området helt etter en tid.
- 26.5 De tre siste dagene har stedet vært fullstendig forlatt av ternene. Trolig skyldes dette den konstante nordvestvinden og medfølgende problemer for ternene med å skaffe seg mat.
- 27.5 Til tross for rolig vær kun ca. 15 rødnebb- og 2 makrellterner på holmen.
- 28.5 Ca. 15 rødnebbterner satt i strandkanten. Ingen tegn til hekkeaktiviteter.
- 30.5 50-60 rødnebbterner til stede midt på dagen (KSK).
- 5.6 Ca. 20 rødnebbterne i flokk i fjæra, 1 par med reirgroping oppe på holmen. Antall hettemåker og fiskemåker synes redusert på holmen. Trolig foregår det predasjon.
- 10.6 Et 20-talls rødnebbterner satt i fjæra. Ingen hekkeaktiviteter.
- 14.6 Ingen rødnebbterner, kun et par makrellterner uten at reir ble funnet. Den tallrikeste ternearten var splitterne med 3 individer, hvorav to var ringmerket. Muligens de samme tre som ble observert her i fjor. Hekking er kanskje forestående. Ca. 20 reir med egg av både fiskemåke og hettemåke. Ca. 10 dununger av fiskemåke funnet. De fleste måkereirene med egg, var nok omlegginger. Hubro kan være årsak til problemene for måkene, i alle fall ble det funnet fjær av ugla spredt i kolonien som viser at den har vært på farten. Det ble ellers funnet et ærfuglreir med 3 egg og et forlatt stokkandreir med 6 egg. Et linerlepar varslet reir og et tjeldepar hadde 3 egg. I det hele tatt mye liv på holmen.
- 17.6 Ca.50 rødnebbterner var i hekkemodus og flere par drev med kurtise og reirgroping.
- 21.6 Fra land ser alt vel ut på holmen fortsatt med hettemåker og fiskemåker. Et titalls par med rødnebbterner ser ut til endelig å ha gått til hekking. 22.6: Fortsatt livlig på holmen, ca. 80 rødnebbterner satt i fjæra, minst 10 rugende (sett fra land). Ei splitterne rastet i fjæra.
- 28.6 1 rødnebbterne sett rugende fra land, ca. 25 satt i fjæra. Ukjent predator har ødelagt det meste for måkene på holmen. En flygedyktig hettemåke satt på skjær.
- 29.6 Predatoren ble oppdaget: det var som fryktet mink! Den ble sett i aksjon på holmen i dag (G. Mikkelsen). Dermed er hekkesesongen spolert for ca. 100 sjøfugler av 7 arter.
- 15.7 Holmen fullstendig tømt for hekkefugl. Ingen terner eller hettemåker, kun noen få voksne fiskemåker som rastet i fjæra. Så mye liv som minken fikk ødelagt her. Snakk om naturforvaltning en har prestert i dette landet med å slippe dette rovdyret løs!

Sandholmane

- 9.7 Ingen ternehekking her i år. Heller ikke ble storspove eller gravand observert gjennom sesongen.

Jegningen

- 16.6 Ca.10 par makrellterner med tilhold (sett fra båt, KSK).
- 9.7 Reservatet fullstendig tomt for fugl.

Eidsbotn, Kopervik

Nytablert makrellternekoloni i Eidsbotn. 35-40 terner lettet fra skjæret som ved fjære sjø er landfast. Her har det tidligere år kun hekket ett par, men vellykka resultat har gitt andre terner et hint, så de har flyttet hit fra nærliggende, mislykka hekkeplasser. Terna på bildet til høyre bærer ringen BC81406. Den hekket på Sund i 2010 og har vært mange turer fram og tilbake til Sør-Afrika hvor den ble merket 13.10.2002.

- 7.6 35-40 makrellterner lettet fra skjæret. Mange ruget. I følge en nabo hadde det vært ett ternepar på skjæret i 2-3 år. Paret lyktes seinest i fjor med å få unger på vingene. Kolonien er nok dannet av terner fra nærliggende hekkesteder som er oppgitt pga. predasjon i fjor. Trolig er de fleste fra koloniene på Bygnes (ingen hekkende i år) og fra Sund-Salvøy.

En av årets første makrellterneunger tar en kikk på verden. Reiret lå midt i en koloni med maur, så ungene ser nok fram til å forlate hjemmet så raskt som mulig. 17.6.2013. Ei uke seinere ble ungene minkdrept.

- 17.6 Opptelling: 9x3 egg, 5x2 egg, 3x1 egg. 5 av disse «eggene» var nyklekte unger. Det ble i tillegg funnet 4 unger helt utenfor reir, de to eldste var minst 5 dager gamle. Til sammen ca. 19 hekkepar på skjæret. 1-2 reir syntes forlatte, ellers ingen tegn på predasjon eller døde unger. Gjennomsnittlig kullstørrelse: 2,4.
- 24.6 Mink i kolonien. Ingen terner ser ut til å ruge – eggene trolig allerede røvet. Noen unger var fortsatt å se – de største berget seg unna minken ved å legge på svøm.
- 28.6 Minken kom tilbake. Kolonien var nå tømt for egg og unger, kun ett ternepar tilbake. Disse hadde nok fått unger berget bort fra skjæret ved at de hadde lagt på svøm. Ungene ble nå matet utenfor hekkestedet.

Koloniens største unge var den eneste som overlevde minkens rasing. Terneungen hadde forstand nok til å svømme bort fra skjæret og aldri vende tilbake dit, men ble matet av foreldrene på «hemmelig adresse».

- 16.7 Den ene foreldrefuglen til den overlevende ungen viste seg å være ringmerket. Ringen avlest på stakk i Eidsbotn i dag. Der ble den også avlest i april 2011. Denne terna ble merket som unge på Bygnes i 2003 og er kontrollert en gang i Spania på vei til Afrika.
- 22.7 Alle terner har forlatt området Eidsbotn-Bygnes-Vorråvågen.

Bygnes, Indreholmane

Et eneste par rødnebbterne prøver seg på hekking på Indreholmane. Tjeldparet fikk eggene røvet og mårsnitt ble funnet i nærheten i slutten av mai, så utsiktene for å lykkes er liten for terneparet. 18.6.

- 19.5 Et 20-talls terner, flest rødnebbterner, så ut til å streife rundt fra den ene til den andre hekkeplassen i Vorrå- og Bygnesvågen.
- 27.5 Fortsatt få terner til tross for bedre vær: Kun 2 makrell og 6 rødnebbterner til stede.
- 28.5 Helt tomt for terner, tjeldparet ble heller ikke sett i dag.
- 5.6 Helt tomt. Tjeldene satt virkeløse ved siden av hverandre på en av holmene.
- 10.6 Et par rødnebbterne til stede.
- 18.6 Et par og en enslig rødnebbterne til stede.
- 21.6 Ett par hekker muligens, Tjeldparet har mistet eggene også i andre forsøk. Ukjent hvem det som de siste årene har gjort det ulevelig for sjøfuglene på denne lokaliteten.
- 24.6 Et par rødnebbterner til stede, men ingen hekking,

Bygnes, Guleskjerå

- 16.6 1 par rødnebbterner laget reirgrop.
- 18.6 Et par hekker (ruging).
- 21.6 Det ene paret ruger fortsatt alene på skjæret.
- 24.6 Reiret røvet, 3 rødnebbterner fisket i området.

Bygnes, Søraskjeret

- 19.5 Et 20-talls terner, flest rødnebbterner, så ut til å streife rundt fra den ene til den andre hekkeplassen i Vorrå- og Bygnesvågen.
- 5.6 Ingen terner på skjæret. 2 makrellterner fisket i Nordalsbotn.
- 10.6 3 rødnebbterner til stede.
- 18.6 Ingen terner til stede.
- 24.6 Ingen fugler på skjæret, men 2 rødnebbterner satt på søre holmen.

Håvik, terneskjæret Hydro SV

- 19.5 Et 20-talls terner, flest rødnebbterner, så ut til å streife rundt fra den ene til den andre hekkeplassen i Vorrå- og Bygnesvågen.
- 27.5 Et par rødnebbterne på skjæret. Fortsatt 30.5.
- 10.6 2 rødnebbterner til stede.
- 18.6 Ingen terner.
- 24.6 5 rødnebbterner med kurtise og matingsseremonier.

Husøyområdet (Sørbø, Tednholmen, Skratteskjer)

- 21.5 12 rødnebbterner på hekkeplassen på Sørbø, ingen ternere i reservatet Tednholmen. Ellers på neset: 1 par rødstilk, 2 par vipere, 2 par fiskemåke, 2 par tjeld. 1 par siland og ærfugl nær land.
- 30.5 Ca. 30 rødnebbterner satt på hvileskjæret ved Sørbøneset.
- 5.6 1 rødnebbterne varslet på neset, det var alt!
- 10.6 Ei rødnebbterne satt i fjæra ved reservatet, ellers ingen ternere i området.

Røyksund, Ramsvikholmen

Ramsvikholmen ligger i et beskytta sjøområde ved Røyksund nord i Karmsundet. Holmen har stor tiltrekningskraft som hekkeplass for bl.a. ternene. Dessverre unngår stedet sjelden å bli oppsøkt av flygende eller firbeinte predatorer i løpet av hekketida. På bildet til høyre har en stor makrellterne forlatt holmen pga. forstyrrelse, men blir forsøkt jaget tilbake igjen. På åpen sjø er en terneunge et lett bytte for rovfugler og stormåker. Det var kun noen få av disse eldste ungene som kom seg på vingene i år – de øvrige ble tatt.

- 18.6 Opptelling av ternereir: 6x3 egg, 7x2 egg, 6x1 egg. Dessuten et «rotereir» som inneholdt 5 egg (to par med egg i samme grop?). Totalt 20 reir med egg hvorav ca. 5 var rødnebbterne. Utenom de hekkende rødnebbternene rastet rundt 15 i fjæra (bildet). Bestandsanslaget for makrellterne blir med dette på ca. 15 hekkepar. I tillegg hadde et tjeldepar reir med 3 egg, et par linerler varslet unger og en ærfuglmor svømte fra holmen med 4 unger på slep. Ei strandsnipe på holmen fløy til lands.
- 24.6 Alt ok på holmen og med tilsynelatende samme antall fugler som 18.6 (sett fra båt).
- 6.7 Opptelling: Antall ternere hadde økt betraktelig siden 18.6. Ca. 80 ternere lettet fra holmen. 21 reir med egg funnet, de fleste med 1 og 2 egg. 4 makrellterneunger ble merket, minst 3 store la på svøm. En unge av rødnebbterne funnet, men var for liten for merking. Telling og merking ble gjort på kort tid for å unngå at flere unger tok til sjøen med fare for å bli tatt av måker. Anslått hekkebestand: 25 par makrellterne og 10 par rødnebbterne. Noen av de tilstedeværende ternene hekket trolig ikke. Ingen døde unger eller tegn til predaterter ternere.
- 13.7 Det synes å ha økt ytterligere på med rødnebbterne i kolonien som nå huser rundt 100 ternere totalt. Forbedret næringstilgang ser ut til å ha trigget flere rødnebbterne til å starte egglegging – selv om det nå er i absolutt på kanten av hvor seint de kan begynne for å kunne gjennomføre hekkesesongen før trekkinstittet slår inn.
- 22.7 Kolonien ødelagt. Kun ett par makrellterne varslet på holmen og ei satt uvirksom inne på land. Ingen rødnebbterne. Hyttenabo til terneholmen (H. Anglevik) kunne fortelle at han nylig hadde sett hønsehauk leite opp terneunger for bortfraking. Noen ungfugler sett på sitteplasser innenfor Røyksund, i Førdesfjorden. Stammer trolig fra kolonien i Ramsvik. Hvis ikke kan det finnes en ukjent hekkelokalitet i området (Gismarvik).

Skudeneshavn, Guleholmen

- 18.5 12 makrellterner sett på holmen (fra ferjekaien).
- 23.5 7 makrellterner og 7 rødnebbterner sett på holmen fra ferjekaien.
- 5.6 Ca. 30 makrellterner lettet fra holmen. Observasjon fra båt nær holmen. Mange ruget. Ingen rødnebbterner. Svartbakparet med unger på østre del av holmen.
- 10.6 Opptelling: til sammen 20 reir med egg fordelt seg slik: 8x3 egg, 5x2 egg, 7x1 egg (OKB). Gjennomsnittlig kullstørrelse: 2,05.
- 16.6 Minst 10 rødnebbterner i gang med kurtise og reirgroping (sett fra land).
- 28.6 Kolonien rasert av mink. Alle egg og unger tatt (noen oppspiste egg funnet under steiner). Kun ett rødnebbternepar hadde reir, 3 egg på østre del av holmen, nær svartbakfamilien. Ca. 10 makrellterner samlet seg over holmen, men de varslet nå egg og unger som ikke fantes.

Syrevågen, Vaholmskjer

- 10.6 Opptelling: Makrellterne-paret på skjæret innerst i vågen på plass med 3 egg (OKB).
- 16.7 Ingen terner på skjæret eller i vågen. Det er ikke sett at unger vokste opp, årsak ukjent.

Sandve, Skårnes

- 16.7 Et par rødnebbterne har gått til hekking på Skårnes, ytterst på nakne neset. Reir med 1 egg. Stedet er ikke kjent som hekkeplass for terner fra før i prosjektperioden.
- 30.7 Paret borte. Hekkeforsøket mislyktes.

Ei av rødnebbternene i paret som slo seg ned på Skårnes, Sandve. Over en måned etter normal eggleggingstid, ble ett egg lagt omtrent på nakne berget ytterst mot havet. Et av ytterst få par som i det hele tatt gikk til hekking i Karmøy i 2013. 17.7.

Høvring, nordre havn

Dette skjæret ved innløpet til nordre havna på Høvring har stor tiltrekning på terner. Men både flygende og firbeinte predatorer har gjort det tidvis umulig å oppfostre unger her. I fjor var svartbaken verst. Den tok livet av både tjelde- og fiskemåkeungene, så disse artene er borte i år. Men to par rødnebbterner vil prøve lykken i år. Paret på bildet hadde ikke egg (ennå). 18.6.

- 18.6 2 par rødnebbterner på hekkeplassen, det ene paret hadde reir med egg. Ingen andre hekkefugler.
- 13.7 Ingen terner å se. Gråmåker satt på skjæret og på sjøhustakene og ventet på mat.

Høvring sør, Gulebleken

Gulebleken er et typisk terneskjær som ligger så vidt innenfor grensa til Bokn kommune. Til høyre ses Vindholmen, til venstre langt ute ser en så vidt sørøstre del av Høvring. 13.7.

- 18.6 Opptelling: 3x3 egg, 1x2 egg. Altså 4 reir med egg, alle makrellterne. 7 terner lettet fra stedet ved ankomst. En svartbak hadde en liten unge og et tjeldereir inneholdt 3 egg og lå knappe to meter fra svartbakreiret og ungen. En ærfugl forlot skjæret med 4 unger.
- 13.7 14 voksne og 3 ungfugler lettet fra skjæret. Ingen andre unger eller reir med egg. En tjeldunger ble fargemerket, nesten flygedyktig.

Gismarvik, Labbavikjø

Holmen i Labbavikjø i Tysvær (tidligere tilhørte området Karmøy kommune). En kan lure på hvorfor nettopp denne lille steinholmen nær land har så stor tiltrekningskraft på ternene. 18.6.

- 18.6 En idyll av en holme i år. På det lille arealet ca. 25 par hekkende makrellterner, 1 rugende knoppsvane, tjeldepar med 3 store unger og en rugende fiskemåke. Reirtelling ble ikke foretatt for å unngå oppstyr. Holmene som i blant har huset terner litt lenger øst, var tomme.
- 8.7 Tragedien har rammet. Trolig har mink ankommet i år også. Holmen tom, bare 5-6 terner som fløy omkring i nærheten.

Spannevatnet

- 19.6 Et hekkepar makrellterne oppdaget på holmen i vatnet. En rastet og en ruget helt i sør.
- 8.7 Terneparet varslet unger. I tillegg hadde minst 5 par fiskemåker unger på holmen. Ellers ei toppand med 6 unger pluss en hunn som gikk på land – trolig for å oppsøke reir for å ruge. To silandhunner med tilhold i vatnet, den ene hadde 7 unger. Videre ei stokkand med 6 unger som var nesten utvokste.

Urter

- 19.5 1 rødnebbterne sett (KSK).

Visnes

- 16.6 Ingen terner i området (sett fra land).

Haugavågen

- 16.6 4 makrellterner på et lite, bart skjær innerst i vågen. Ei av ternene ruget.
- 20.6 Opptelling: Til sammen 3 reir med egg, 2x3 egg, 1x2 egg, snitt: 2,7 egg/reir.
- 15.7 2 par makrellterner sammen med to halv voksne unger sett fra land i kikkert.
- 23.7 Ingen terner å se verken på skjæret eller i området. Trolig minktatt.

Skifteskjer, Føynå

Holmen som hovedsakelig består av bart berg og balderbrå, huset alt fra flygedyktige terneunger til reir med egg 23.7. En av de unge makrellterne tar en runde over holmen før den lander sammen med foreldrene på et skjær et stykke unna.

- 20.6 Opptelling: 7 reir med egg hadde følgende fordeling: 4x3 egg, 2x2 egg, 1x1 egg, snitt 2,4 egg/reir. Alle makrellterne (KSK).
- 4.7 Kolonien har vokst til 10-15 par.
- 23.7 Opptelling: Ca. 25 makrellterner lettet fra holmen ved ankomst. Det ble funnet 2 reir med egg som ble ruget, 2 flygedyktige unger og 2 reir med nyklekte unger. 6 unger ble ringmerket. Dette er første vellykka ternekoloni i Føynå siden oppstart av prosjektet – og betyr en seier i kampen mot minken som har hatt en svært stor bestand på øygruppa.
- 31.7 Fortsatt alt ok med kolonien, en unge til merket i dag. En mink skutt på holme i sør (KSK).
- 11.8 Voksne og minst 8 unge makrellterner på vingene (KSK). Dette ble den siste hekkeplassen med terner til stede i år. Alle andre står nå tomme.

Grønningsjøen

- 23.5 4 makrellterner i hekkeområdet, ingen rødnebbterner sett. 8 silender rastet på et skjær, 1 tjeld på holme og en rødstilk på mudderstranda innerst i Grønningsjøen. Rugende knoppsvane på den ene av terneholmene.
- 16.6 Ingen terner å se i hele området (sett fra land).

Dale

- 23.5 2 makrellterner og 6 par fiskemåke på grasholmen nærmest land. Ingen terner på de øvrige holmene hvor hekking har foregått de siste årene.
- 17.6 Ca. 30 terner, begge arter, med tilhold på holmen vest for «Bolten» (KSK).
- 20.6 Opptelling: 1x3 egg, 1x2 egg, 1x1 egg. Til sammen 3 reir med 6 egg, snitt 2,0 egg/reir. Alle makrellterne, ca. 50 rødnebbterner hvilte på merdene til fiskeoppdrettet i nærheten (KSK).

Storesundskjæra

- 17.6 Ca. 25 terner med tilhold på fyllingen (begge arter), KSK.
- 1.7 Ingen terneaktivitet å spore (sett fra land).

Veste

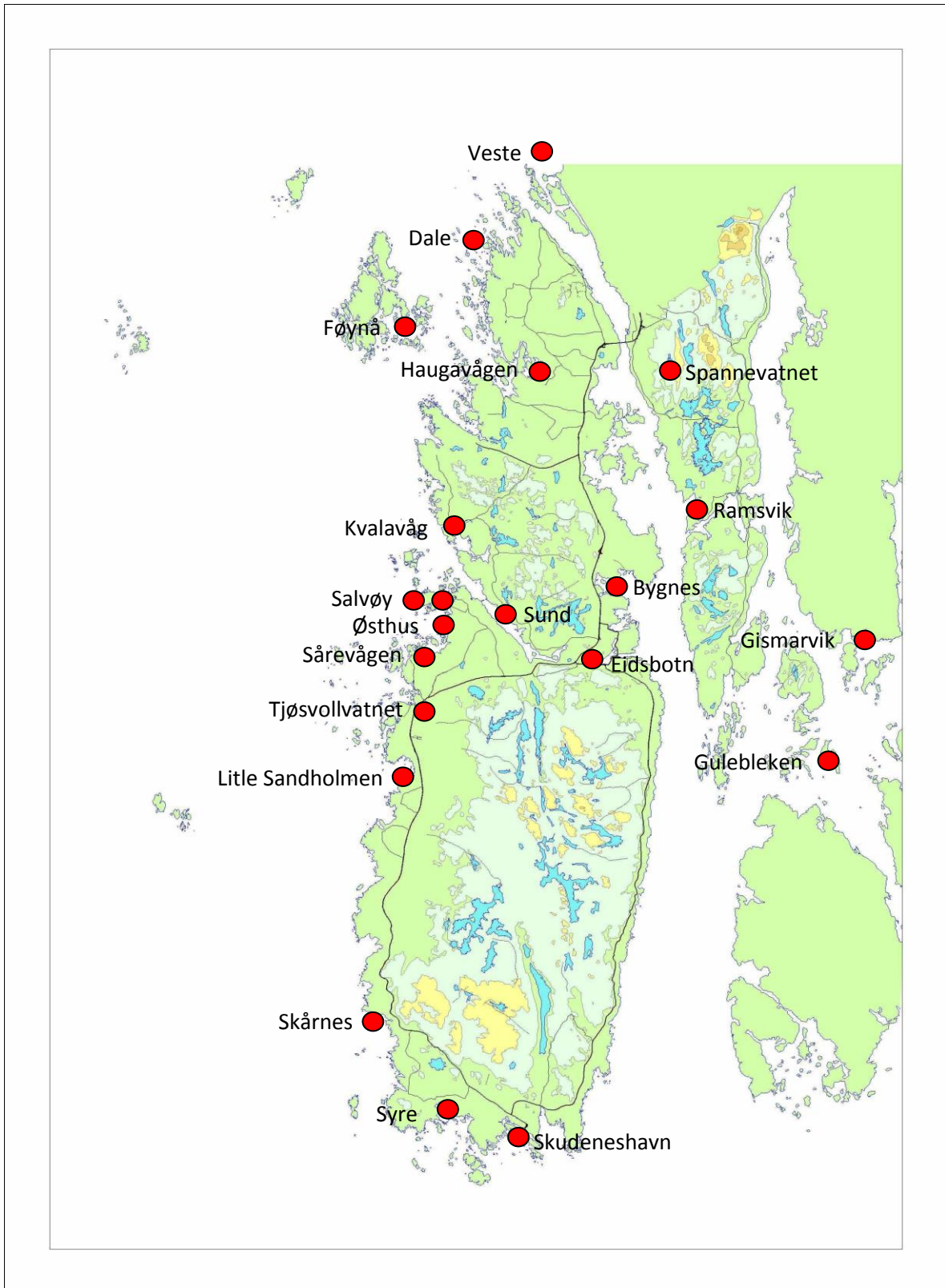

Holmen på Veste som hadde en av de mest produktive ternekoloniene i fjor, kom aldri skikkelig i gang i år. De få ternene som forsøkte hekking mislyktes.

Fiskemåkene derimot hadde kjempesuksess på samme holmen og rundt 15.7 vrålet det med flygedyktige eller nesten flygeklare unger. Foreldrepar med sine 3 unger på de to siste bildene, 16.7.13. Ellers et makrellternepar og ei enslig rødnebbterne, 9.6.13.

- 9.6 60+ rødnebbterner satt på det ytterste skjæret når de ikke var på vingene i samlet flokk og virret omkring utover sjøen, tilsynelatende uten at det var noen grunn til frykt. 5-6 par foretok noen korte seremonier oppe på hekkeplassene, men ingen var i gang med ruging eller egglegging. Antall makrellterner var kun på 14 individer, to av disse så ut til å ruge (sett fra land). Ellers ca. 30 par med fiskemåke, 2 tjelder (som ikke varslet) og en stokkand hann.
- 20.6 Opptelling: Til sammen 19 reir med egg, alle makrellterne. Følgende fordeling av egg/reir: 3x3 egg, 9x2 egg, 7x1 egg, til sammen 34 egg, snitt 1,8 egg/reir. Det var ca. 100 terner totalt til stede i kolonien, inkludert ca. 25 ikke-hekkende rødnebbterner (KSK).
- 16.7 Alle makrellternene borte. 3 rugende rødnebbterner. Hva som kan ha skjedd med makrellternene her er ei gåte. Neppe mink siden det vrålet med fiskemåkeunger. Totalt ca. 150 voksne måker i kolonien.
- 31.7 Ingen terner på holmen eller i nærområdet. Fortsatt mange fiskemåker til stede (KSK).

Kart over hekkeklassene i 2013

Bestandsendringer 2005-13

Hekkeresultater for makrellterne (M) og rødnebbterne (R) 2013

Hekkeklass	Antall reir m/egg	Snitt antall egg/reir	Telle-dato	Antall merka		Antall hekkepar		Antall unger på vingene	
	M + R	M + R		M	R	M	R	M	R
Kvalavåg	3*	-	10.6	1	2	10	3	1	2
Sund	8 (+ pull)	-	27.6	19		16-18	3-5	25-30	3-5
Salvøy, Flataskjer	3	-	20.6				3		
Salvøy, Lauvik	8	2,1	20.6	1		8			
Østhus	2	-	20.6			2			
Sårevågen, Vea	9	2,5	20.6			10-12		5-10	
Tjøsvollvatnet	16	2,4	11.6	11		16-18		10-12	
Litle Sandholmen	10*	-	21.6				10-12		
Eidsbotn	17	2,4	17.6			18-20		1	
Bygnes, Guleskjerå	1*		21.6				1		
Røyksund, Ramsvik	19	2,0	18.6	4		25	10	5-10	
Skudeneshavn, Guleholmen	20	2,1	10.6			20	1		
Syre, Vaholmskjer	1	-	10.6			1			
Sandve, Skårnes	1	-	16.7				1		
Høvring nord, havna	1	-	18.6				2		
Høvring sør, Gulebleken	4	2,8	18.6			5-7		3-5	
Gismarvik, Labbavikjå	25*	-	18.6			25-30			
Spannevatnet	1*	-	19.6			1		0-2	
Haugavågen	3	2,7	16.6			3		0-2	
Føynå, Skifteskjer	7	2,4	20.6	9		10-15		10-15	
Dale, Torvastad	3	2,0	20.6			3-6			
Veste	19	1,8	20.6			20	3		
Sum				45	2	193-216	37-41	60-88	5-7

* Observert rugende, reirinnhold ikke sjekket.

Antall hekkepar makrellterne 2005-13

Koloni/År	05	06	07	08	09	10	11	12	13
Kvalavåg	29	36	26	12	12-15	12-15	26-30	4-5	10
Sund			25	30-35	18-20	27-29	27	19-22	16-18
Salvøy, Flataskjer	10-15	12	10-14	20	12-15	20-30	10	15-20	0
Salvøy, Lauvikjø							27	16	8
Østhus			0	0	0	1	32	15	2
Sårevågen, Veaa	0	0	0	0	0	0	0	0	10-12
Tjøsvollvatnet	4	35	20	3-4	8-10	20-22	18	13-15	16-18
Jegningen	18	20	8-15	1-3	15-20	1-5	1	1-2	10*
Longaskjer, Nordre	0	0	55-60	0	0	0	0	0	0
Litle Sandholmen	0	0	0	0	0	0	2	1-3	0
Grødemsvatnet	10	1-5	5	0	6	0	0	0	0
Syrevågen	10	0	0	2	1-4	1-5	3-4	1	1
Skudeneshavn			14	10	12	0	16-18	15-17	20
Austdjuholmane				8-10	6-10	0	0	0	0
Høvring N	15	1-5	12	20	8-9	1	3-4	0	0
Høvring S				30-40	30	0	1	1	5-7
Fløsunholmane						0	11-12	0	0
Gismarvik, Labbavik							30-35	16-18	25-30
Eidsbotn									18-20
Bygnes N	27	39	31	35-36	35-40	25	5-8	6-9	0
Bygnes S	7	7	9	11	3	9	12-13	2	0
Håvik Hydro N					7-9	0	0	0-1	0
Håvik, Hydro S	0	0	0	1-2	1	1	0	0	0
Røyksund, Ramsvik				0	3-4	30	0	0	25
Husøyområdet	30	30	22	40	13-20	5-8	9	10-12	0
Storesundskjæra						15	0	0	0
Spannevatnet									1
Føynå				0	4-8	0	0	0	10-15
Visnes				0	0-1	3-9	10-12	3	0
Haugavågen									3
Grønningssjøen				25-30	4-6	1-3	0	8	0
Dale				0	8-12	0	0	12	3-6
Osnes						7	11	8	0
Veste						10	43-53	20	20
Sum	160-165	181-189	237-253	248-275	206-255	207-239	287-327	186-233	203-226

Ved summen for 2013 hefter en feilkilde ved at noen av de samme ternene kan ha blitt talt i ulike kolonier i løpet av telleperioden. Flakking mellom ulike hekkeplasser var mer utbredt i 2013 enn vanlig pga. matknapphet og andre faktorer. For å unngå dobbelttelling ble det forsøkt å få optellingene gjort på færrest mulig dager i nabokolonier. Åpne felt i tabellen betyr at hekkeplassen ikke ble undersøkt dette året.

* Antall hekkepar til stede i en kort periode, men egglegging og ruging ble ikke dokumentert. Disse 10 parene er derfor ikke med i foregående tabell for hekkeresultater.

Antall hekkepar rødnebbterne 2005-13

Koloni/År	05	06	07	08	09	10	11	12	13
Veste					x	25	63-70	50-55	3
Urter		9	100	12-15	0	0	0	0	0
Osnes						7	0	8	0
Dale				110-120	48-50	63-70	0	50-60	0
Grønningsjøen					33-35	40	0	12-14	0
Føynå					60-65	0	0	8-9	0
Visnes					36-40	0	0	3	0
Kvalavåg	46	14	26	18	30-35	20-25	26-30	10-12	3
Sund	0	0	0	0	0	0	0	0	3-5
Salvøy, Flataskjer	0	1	3-6	35	35-40	80-100	66	145-155	3
Jegningen	112	180	32-45	30-35	160-180	90-120	9	1-5	0
Longaskjer N	0		5-10	0	0	0	0	0	0
Ryvingen	75-85	30-40	0	0	5-7	0	0	0	0
Sandholmen S	0	0	20	0	4-5	0	0	0	0
Åkra, Årabrot	30-35	20-25	12	1-3	0	0	0	0	0
Storeholmen				0	0	0	135-140	240-250	0
Litleholmen				0	0	0	10	20-25	10-12
Hemnes				0	3-6	4	0	0	0
Grødemsvatnet	30	30-40	16	0	16	2-5	0	0	0
Syre	80	90	18	1	65-70	0	0	0	0
Sandve, Skårnes	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Skudeneshavn	0	0	9	20	28	0	2	3-4	1
Falnes, Krosshlm	90-100	0	2	1	0	0	0	0	0
Austdjupholmane				4-5	75-80	0	0	0	0
Høvring S				0	20	0	1	0	0
Høvring N	5		8	5	5-6	3	3	0	2
Bygnes S	0	1	3	2	5	4	3	2	0
Bygnes N	22	96	134	81	115-130	70-75	3	23-25	1
Hydro S	0			15-20	8-9	18-20	1	0	0
Hydro N					15-17	6	12	26	0
Røyksund, Ramsvik					10-12	50	0	0	10
Husøyområdet	10	20	25	110	26-32	30	34	5-8	0
Storesundskjæra					0	5	0	0	0
Sum	500-524	491-516	413-434	445-471	802-888	517-589	362-378	632-687	37-41

I 2013 var det et stort sprik mellom det høye antallet av rødnebbterner som i korte perioder var til stede i koloniene og det lave antallet som dannet par og gikk til hekking. Det er kun de hekkende fuglene som er tatt inn i tabellen. Se gjennomgangen av de ulike koloniene – Kolondagbok- for de høyeste noteringer av antall tilstedeværene rødnebbterner i koloniene i løpet av hekketida. Åpne felt i tabellen betyr at det ikke hekket terner her dette året eller at hekkeplassen ikke ble undersøkt.

Bestandsutvikling 2005-13

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
M	160-165 (163)	181-189 (185)	237-253 (243)	248-275 (262)	206-255 (231)	207-239 (223)	296-322 (309)
R	500-529 (515)	491-516 (504)	413-434 (424)	445-471 (458)	807-890 (849)	517-589 (553)	362-378 (370)

	2012	2013
M	186-233 (210)	193-216 (205)
R	632-687 (660)	37-41 (39)

Antall hekkepar av makrellterne og rødnebbterne i prosjektområdet i 2005-2012. Tallene i parentes er snittet av maksimums- og minimumsanslag.

Sum ungeproduksjon 2005-2012

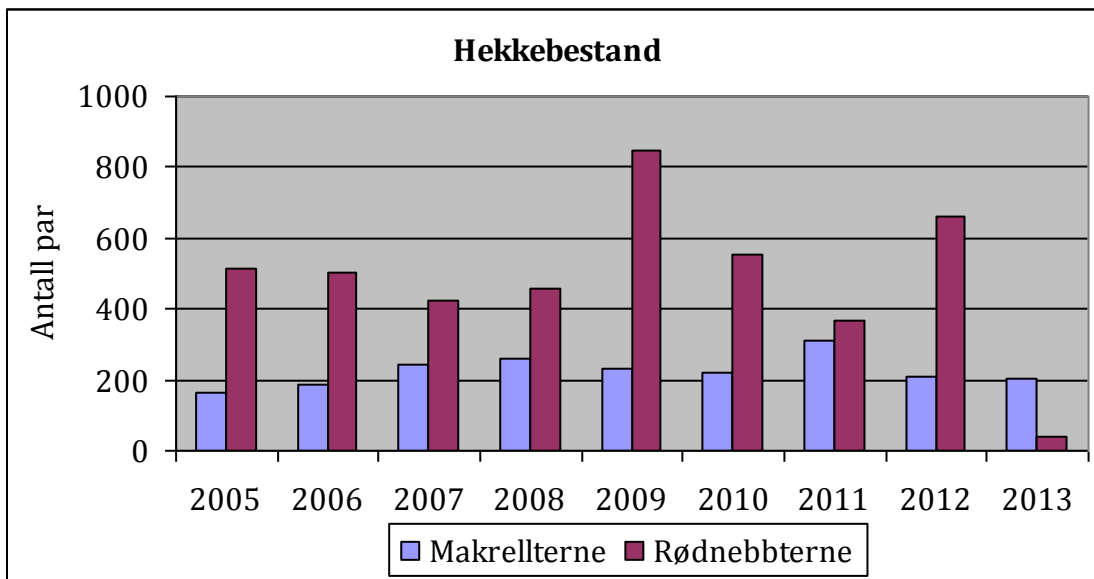
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
M	51-79 (65)	133-175 (154)	148-196 (172)	88-145 (117)	175-253 (215)	128-173 (150)	35-50 (43)
R	16-32 (24)	71-100 (86)	145-225(185)	38-69 (54)	302-424 (363)	64-99 (81)	5-11 (8)

	2012	2013
M	74-107 (91)	60-88 (74)
R	187-268 (228)	5-7 (6)

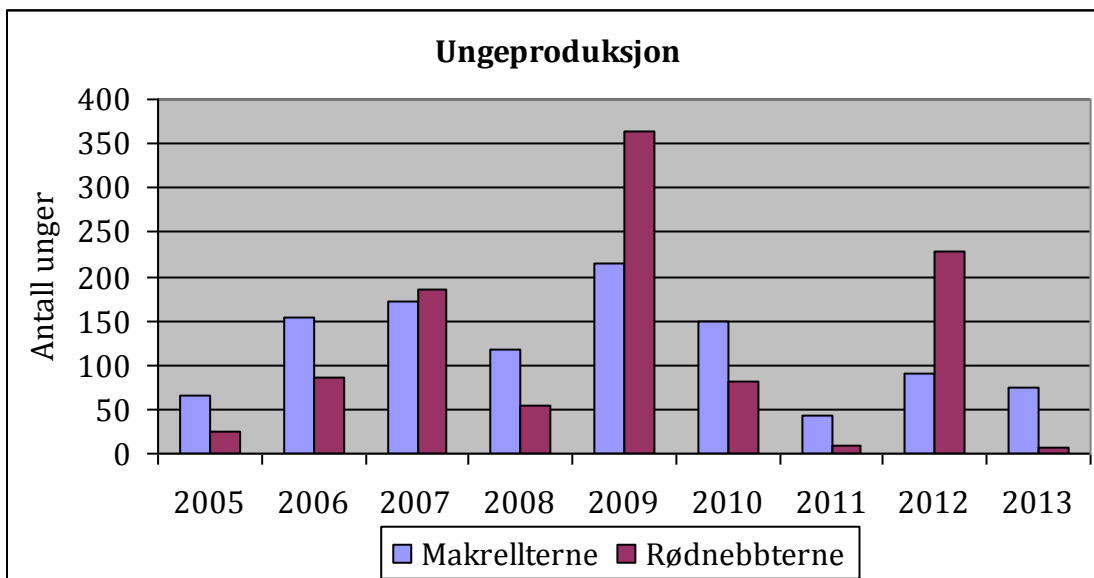
Ungeproduksjon (antall unger på vingene) hos makrellterne og rødnebbterne i prosjektområdet i 2005-2012.

Bestandsutvikling 2005-13. Antall hekkepar.

Grafen viser antall hekkepar av makrellterne (blå søyler) og rødnebbterne (røde søyler) for årene 2005-13. Antall rødnebbtner som gikk til hekking i 2013 var rekordlavt. Matmangel rammet tydeligvis ikke makrellterna på samme vis som rødnebbterna, og antallet som gikk til hekking lå på et normalnivå for prosjektperioden.

Grafen viser antall terneunger som vokste opp og kom på vingene i perioden 2005-13. Blå søyler for makrellterne, røde for rødnebbterne. I motsetning til i fjor fikk makrellterna flere unger på vingene enn rødnebbterna, likevel ble 2013 et av de dårligste årene for makrellterna. I løpet av prosjektperioden har makrellterna produsert flest unger i 6 av 9 år.

Reservatene

Utenom ternekoloniene ble det ikke foretatt noen fullstendige opptellinger i sjøfuglkoloniene våre i 2013, verken i reservatene eller andre steder. Et visst inntrykk av sesongen sitter vi likevel igjen med. Vi ser også stadig klarere at noen områder skiller seg ut som mer betydningsfulle enn andre, både som reirplasser og som raste- og fødesøksteder gjennom hekkesesongen. Med mindre mink vender terner og andre sjøfugler tilbake til holmer og andre sjønære lokaliteter som de nok fantes på før i tida. Noen sjøfugllokalteter er ødelagt for godt bl.a. gjennom terrenginngrep og utbygginger.

Nedenfor tar vi bare med noen glimt fra Urter og Ferkingstadøyane som ble besøkt i løpet av hekkesesongen 2013 for å vise mangfoldet vi har å forvalte og for å vise hvor viktig det er å skjømte dette verdifulle livsmiljøet. Jarstein ble best undersøkt av reservatene, og egen rapport er lagt ved.

Urter

De første fuglene du møter ved ankomst til Urter er gjerne toppskarv (øverst til høyre) og teister som flyr opp i alle retninger (nederst til høyre). Lundefugl er i motsetning til på Ferkingstadøyane sjelden å treffe på Urter, men de to på bildet hadde åpenbare hekkesendenser. I bakgrunnen skimtes Utsira med sine to vindmøller. 23.7.13.

19.5 Første besøk. Kun 2-3 havhester sett. Ravneparet hadde 3 unger.

23.7 Nok et tragisk år for havhestene på Urter som ikke får opp en eneste unge. 3 voksne havhester funnet rovfugltatt på reir på Skardholmen. Det er trolig havørn som går berserk her ute. Noen sesonger til med havørn og havhesten vil være borte. Rikelig med sjøfugl ellers, mange teist sett flygende med fisk i nebbet. Et par lundefugl gjorde tilnærminger til en mulig hekkeplass. Skarver, tjeld og måker synes å ha antall unger som normalt.

Ferkingstadøyane

Litt av Ferkingstadøyane sett fra Rauden eller Rauneskjer som ses i forgrunnen til venstre. Holmen med den lyse hytta er Båsen. De siste årene med problemer for havhestene her ute, har nesten alle ungene vokst opp på disse to holmene. Også lundefuglene har faste reirplasser på Båsen, men flere på Eggøy. Sel er et fast innslag i faunaen ved "Øyane". Havhest i kjent fluktprofil. 24.7.13.

- 9.7 Opptelling av havhest. Talt med landgang på Båsen, resten som tilsynelatende rugende fugler talt fra båt: i alt 65. På Båsen var det klekking i kun ett reir, resten inneholdt egg. En havhest var rovfugltatt. Adult havørn satt i skjul i kløft på Eggøy.
- 24.7 Kort sjekk av havhestene. En unge var tatt på reir, men ingen utrydding på gang slik som på Urter. Talte 30 unger i reir på en kort landgang på Båsen og Rauden (KSK).
- 25.8 På en måned hadde de 30 havhestungene blitt til 20. Disse ble ringmerket og var nå helt utvokste. Ingen foreldrefugler ble sett. Mange rester etter drepte unger ble funnet på Båsen, de var trolig tatt av havørn. Det store tapet av både voksne og unger av havhest pga. havørna, særlig etter 2006, truer på sikt med å utradere koloniene på Urter og Ferkingstadøyane. Artene går ikke sammen. På Båsen var det 3 havhestunger både på østsida og vestsida av holmen. 14 unger hadde klart seg på Rauden (Rauneskjer). En unge ble sett fra båt på østsida av Eggøy. På Båsen hvor det lettet to havørner midt i kolonien da vi ankom, var det bare unger der de hadde en viss beskyttelse i form av vegetasjon eller bergsprekker. Unger på de helt åpne hyllene var tatt og bare fjærrester lå igjen etter disse. På Rauden, hvor det også i fjor var flest unger, ble det ikke funnet noen ribb. Mye tyder på at sildemåkene, som ennå forsvarte ungene sine i kolonien, virket beskyttende på havhestungene. For også unger som lå helt åpent, hadde åpenbart fått fred her.

Det var ennå ca. 50 adulte sildemåker i kolonien. Trolig er sildemåkene så aggressive mot havørner, at de holder dem borte fra å forsøke seg på havhestene. Vandrefalk ble i motsetning til i fjor, ikke observert på våre turer til Ferkingstadøyane. Kanskje det er grunnen til at noen flere unger vokser opp i år enn i fjor (20 mot 11 merkinger). Ellers ble det notert 1 spurvehauk, 2 tjeld, 1 myrsnipe, 2 rødstilk, en flokk på ca. 30 toppskarv satt på berget lengst sør på Rauden og en flokk på ca. årsunger på sjøen ved Båsen. Det var ennå en unge – i dundrakt – i et reir på Rauden. Hekkefugler som var fraværende: lunde, teiste, ærfugl, grågås og ravn.

Hekkesesongen nærmer seg slutten på Ferkingstadøyane. Skarveglettene fylles opp av både gamle og unge før de trekker bort for godt. I motsetning til de fleste trekkfugler, har det vist seg at mange av toppskarvene våre setter kursen nordover etter hekketida. Havørna som letter fra Kjerringøy har blitt fast inventar her ute pga. lett tilgang på ferskt kjøtt. De fleste havhestungene ligger helt åpent og er et lett bytte. Sein skarveunge: ennå i reiret på Rauden 25.8.13.

Trekkende sjøfugler

Vårflytting

Det aller første vårtegnet blant sjøfuglene stod *gråmåkene* for. 5.2 fløy de første på inspeksjonsturer over hekkeplassen på Hydro og innimellom rastet de på nærmeste fabrikktag. På hvileskjæret ved kolonien hadde ca. 100 gråmåker og 5 svartbaker samlet seg. *Gravanda* var på plass i Tarevika 17. 2, og den ble dermed første art tilbake fra vinteropphold utenlands. 19.2 var det oppgang av *gråmåke* ved Hydro-kolonien og minst 100 individer var samlet på et av fabrikktagene nær kolonifeltet. Dagen etter satt de aller første på reirplassene i selve koloniområdet, til tross for at det fortsatt var frost og vinterlige forhold.

Den første gravanda ankom Karmøy 17.2.

En *gråmåke* og to *fiskemåker* ringmerket forskjellige vintre i Breiavatnet, Stavanger ble alle sist sett der i slutten av januar. 21.2 satt sammen på et skjær i Vikevågen sammen med artsfrender. Dette viser at de nå har brutt opp fra overvintringsstedet og begynt å spre seg ut, sannsynligvis nærmere mot hekkeplassene. Hele 19 *sangsvaner* (hvor av bare 2 juv.) hvile på isen sør i Hilleslandsvatnet 21.2. Dette er også fugler på flytting, svaner som ikke har tilbrakt vinteren på Karmøy.

De første krykkjene kom tilbake til Skudeneshavn i samla flokk på ca. 20. Her en av de som tar en sving bortom hekkeplassen i fjellet ved ferjekaien. 23.2.

23.2: Den første *tjelden* observert. Den satt på en holme ved Åkrasanden som i mange år har fungert som landingsplass for de tidligst ankomne tjeldene. Første observasjon av *krykke* ved fuglefjellet i Skudenes samme dag. En samlet flokk på ca. 20 krykkjer virret skrålende rundt over sjøen nær hekkeplassen noen minutter, før de stakk til havs igjen.

2.3 er det fortsatt liten trekkfuglaktivitet. *Gravanda* i Tarevika hadde fått maken tilbake i dag, og første *hettemåke* på ikke-overvintringsplass: en i sommerdrakt på Åkrasanden. *Tjelden* på samme sted hadde ennå ikke fått selskap av artsfrender. Første *tjelden* var på plass i Karmsundet 7.3 med en enslig på Kjellskjer i Vorråvågen. Dette er 8 dager seinere enn førstegangsfunnet på samme sted i fjor. *Gravandparet* på Velde var også ankommet 7.3. Samtidig dukket de første grågjessene opp ved hekkeplassene: 17 beitet ved Kolstøvågen og 11 ved Fiskåvatnet. 5 *tjelder* var ankommet til en av «hovedbasene» for vårtrekkere på Kjellskjer i Vorråvågen 13.3. En ringmerket *hettemåke*, ennå i vinterdrakt, som rastet på sjøisen i Eidsbotn samme dag, hadde tilbrakt denne og tidligere vintre i Bergen sentrum. Ble sist sett der 27.2.13.

14.3: *Krykkjeflokken* i Skudeneshavn har vokst til ca. 50 individer, men de har ennå ikke satt seg på reirplassene. *Gravandparet* på Stavasanden var ankommet i dag. Et brunnakkepar var sammen med de ca. 50 toppendene og 2 sothønene som ennå må holde til i Tjøsvollsjøen pga. is på vatnet.

15.3: Innslaget av svartbak i blandingsflokkene med gråmåke i havnene rundt om har økt betraktelig de siste dagene. En ringmerket svartbak, J2TE, merket som unge på Ferkingstadøyane 7.7.07, har tilbrakt vintrene utenlands og ble sist sett på den franske kanalkysten 27.1.13. Den viser at det nå er tida for hjemkomst av arten. Også mange gråmåker ankommer nå, selv om de ikke har vært lenger unna enn i Breiavatnet og Stavanger. 3 hettemåker i sommerdrakt på Åkrasanden 16.3 vitner også om ankomst. Åkrasanden er ofte første stoppested for hettemåkene som vender hjem over Nordsjøen om våren. Her jakter de gjerne mat i bølgeskulpet og «tangsuppa» der sjø og sand møtes.

17.3: Antall hettemåker øker fort: Ca. 25 i Vikevågen, 5 Åkrasanden og 4 i Tjøsvollvatnet. Ellers spredte individer i vipeflokkene på åker og eng langs Vest-Karmøy. Til sammen ca. 30 tjeld på holmer utenfor Åkrasanden, men ingen nye observasjoner andre steder. Flokk på 8 steinvendere rastet på holme nær land. Første observasjon av *sandlo* (2) og (sørlig?) *myrsnipe* (1) sett på Åkrasanden 18.3 (S. Folkedal). 19.3: 6 *krikkender* i Bøvika og 4 i Tjøsvollvatnet hvor det også var en *brunnakke*.

T.v.: Vannrikse jakter på børstemakker og annet småkryp i mudderet innerst i Vikevågen. Når ferskvann, grøfter og sig fryser til, er de grunne sjøbuktene redningen. Også under trekket. 24.3.13. T.h.: En av 14 tjelder som lette etter mat i fjæra på Salhus-skjærene nord for Karmsund bru samme dag. Mange av tjeldene våre er ringmerket i Storbritannia under vinteropphold der.

27.3 inntok krykkjene endelig kolonifjellet i Skudeneshavn, i alt 75 individer fordelt seg på de gamle reirtuftene fra i fjor. I Vikevågen har det rastet ca. 120 fiskemåker de siste dagene – de fleste nok på trekk nordover. Overnattingsflokken av viper på skjærene i vågen var på 91 individer 28.3 før de fordelte seg utover nærliggende marker for matsøk. De første tjeldene (3) viste seg også i vågen 27.3.

Denne fargemerka krykkja (FX2284) ble merket som unge i Finistere på franskekysten i 1998. I 2005 ble den oppdaget som hekkefugl på Jarstein hvor den også hekket i 2006. Etter dette flyttet den sammen med andre fra Jarstein til Steiningsholmen i Skudeneshavn. Da det ble satt opp reirsperrer her, flyttet de i 2011 til fjellet ved ferjekaien hvor den franske krykkja fant seg en plass ytterst i kolonien, og i 2012 var den på plass igjen 20.3. I år ankom den reirplassen 27.3.

29.3: Det første storspoveparet tilbake på hekkeplass i vår: på Hydro-området. En tjeld drev med høylytt fluktspill over Stol/Ferkingstad, men svært få er ennå ankommet. Ingen sildemåker er ennå sett noe sted, trolig er disse måkene avhengig av meitemark som næringskilde under trekket og de stopper derfor opp så lange Nord-Europa fortsatt er i vinterens grep. 2.4: De første *sildemåkene* kommer: 4 ved kolonien på Hydro og 1 på Stavasanden. Det øker på med tjeld og noen flere storspover ankommer. Til sammen 11 sildemåker i og nær kolonien ved Hydro NV 3.4. De første *hettemåkene* (ca. 50) var på kort besøk i Bøvatnet for første gang 1.4 og de første (3) satt på hekkeholmen i Tjøsvollvatnet 3.4. Antall krykkjer i Skudeneshavn har ligget på ca.60 den siste uka.

7.4: Flokk ca. 100 tjeld ankom i stor høyde og slo seg ned sammen med de ca. 50 som allerede rastet på Kjellskjer i Vorråvågen. Flokk på 18 storspover på matjakt på eng på Kvilhaug og flere par er nå på plass i hekkeområdene. Gravanda synes å være tilbake i godt antall: 1 par Stavasanden, 3 par i Tarevika og 1 par på Sandhåland, 1 par Nygård og enkeltindivider i Vikevågen og Vorråvågen notert til nå i vår. De første sildemåkene er på plass i koloniområdet på Hydro med rundt 50 individer her og på hvileskjæret ved hekkeplassen i nordvest. *Fiskemåkene* er derimot ikke tilbake på noen hekkeplasser ennå. Ei *snøggås* holder til sammen med en flokk grågjess ved Kolstøvågen.

Øverst: Stor flokk tjeld ankom Kjellskjær i Vorråvågen 7.4 mens mange allerede hadde landet. Vårtrekket går i stor høyde og gjerne over land, eller i lav høyde over sjø, alt etter værforholdene. Nederst: Som mange andre fugler har tjeldene årvisse rasteplasser langs trekkruta, slik som Kjellskjer midt i vågen. Vorråvågen, mellom Bygnes (i forgrunnen) og Hydrohalvøya er et dynamisk sjøfuglområde og den rikeste lokaliteten i Karmsundet ved siden av Husøyområdet. Sildemåken ble den første avlesingen i år av en av våre fargemerka: JLL5 vokste opp i Hydrokolonien i 2009. Den er sett en gang i mellomtida: På en søppelfylling i Gloucester i Wales i april 2011. Nå har den kommet hjem for å prøve hekkelykken.

Møte i andeforeningen. Noen få dager før hekking, helst om morgenen, samles gravendene på bestemte steder til en slags rådslagning. Det dreier seg neppe om pardannelse, for de er allerede, tilsynelatende i alle fall, i par når de ankommer. På bildet 9 stykker, den tiende hadde meldt seg ut og satt på sandstranda i nærheten. Sandhåland 13.4.13.

Med værromslag og mildvær fra 12.4 skjedde det mye: både forsinka trekkfugler med vinteropphold i Europa og de første afrikanske overvintrerne ankom i store mengder. På få dager økte f.eks. antall sildemåker i kolonien på Hydro-området fra 0 til 200, og fiskemåkene inntok de vanlige hekkeplassene sine rundt omkring. Hettmåkene i Bøvatnet var allerede 16.4 opp i et antall på rundt 300. Flokker av trekkende brunnakker og krikkender rastet både i ferskvann og i sjø. Mange store flokker med tjeld jakter på meitemark samtidig med at mange nå sitter parvis på hekkeplassene.

Splitterna som er en sjelden og ikke årsviss hekkefugl i Norge, opptrer nå regelmessig i hekketida i Karmøy og innfinner seg uventet tidlig. Denne rastet på Stavasanden 16.4.13.

Lavtrykkene i midten av april sendte mengder av trekkfugler over Nordsjøen, blant annet en sandløper som søkte mat og nødhavn på Åkrasanden 18.4. Denne høyarktiske vaderen er et sjeldent syn hos oss om våren. Bildet fra Stavasanden viser at tjeldene ennå holder sammen i flokker og tar hekkingen med ro. 16.4.

Høstflytting

2 voksne makrellterner og 2 ungfugler på matleit ved Hemnessanden 20.7. Borttrekket fra koloniene var altså i gang. Terner som ikke gikk til hekking i år, eller mislyktes, hadde reist for lengst. Årets siste observasjoner av terner i Karmøy: 3 makrellterner i Bøvika 24.8 (AKV) og 1 rødnebbterne på Salvøy 26.8 (AO). 25.7 trakk det hundrevis av adulte fiskemåker sørover gjennom Karmsundet forbi Blikshavn. Det var i det hele tatt mye fiskemåke på trekk fram til slutten av august med for eksempel ca. 250 individer på jordene på Hillesland 23.8. Hettmåkene fra kolonien i Bøvatnet var nesten alle borte ved utgangen av juli. 31.7 var det kun ett par igjen i myra, og 9 voksne og 2 ungfugler befant seg i Bøvika. En tyvjo, mørk drakt, ble sett ved Kalstø 27.7 (KSK). Lokale tjelder, nesten bare adulte, dannet en flokk på ca. 50 som fram til utgangen av august rastet på Stavasanden og fant mat på jordene i nærheten. De siste tjeldene forlot Karmøy rundt 20.9.

Noen høye trekk tall fra høsten gjort fra observasjonshytta på Sandhåland: 736 svartender 24.10, 535 alker 26.10, 437 havsuler 24.10, 192 havhester 18.8, 48 krykkjer 24.10, 15 smålom 24.10 og 31.10 (hentet fra Artsobservasjoner, 8.11). Andre høye tall fra samme kilde: 140 haveller Åkrasanden 19.10 og 24 smålom Føynå 21.10. Vadefugltrekket var mest intenst i tida 7.-17.9 med sandlo og myrsnipe blant de tallrike artene. Høsten bød ellers på større antall enn normalt de siste årene for lappspove og brushane.

Bemerkelsesverdig få observasjoner ble gjort i løpet av høsten av lunde, lomvi, teist, tyvjo og fjæreplytt. Det er ellers interessant å merke seg hvor tidlig og fort flere av våre hekkende sjøfugler forsvinner fra våre områder. Sildemåke er for eksempel bare registrert med 3 individer i oktober, siste gravand ble sett 8.9, med unntak av en slenger 6.11. Siste teist også notert 8.9 og siste tjeld 22.9, med unntak for en som dukket opp på Åkrasanden 29.10 (alle obs. hentet fra Artsobservasjoner, 8.11).

Vinterbestander. Januar.

Det er en generell tendens i Karmøy at mange av de typiske sjøfuglene og andre fugler knyttet til marine miljøer om vinteren er i ferd med å bli færre. Vinteren 2012/13 stadfestet denne trenden. For å kunne dokumentere utviklingen videre, har vi sett oss ut noen av de beste sjøfuglområdene som lar seg overvåke fra land, og vil følge disse med faste opptellinger i to perioder hver vinter framover.

Art	S 1	S 2	S 3	V 1	V 2	V 3	V 4	Ø 1	Ø 2	Ø 3	N 1	N 2	N 3
Dvergdykker	1	1					1			3			
Gråstrupedykker		1					1						
Toppskarv					20	1				3		9	
Storskarv	7		1	1	3	1	12	23	36	20	5	8	
Gråhegre						4	10	16	19	8	1	3	13
Brunnakke								6					
Stokkand	8	2	3		3	5		8	65	13		2	
Toppand	1					38	5	3	21				
Bergand					5								
Ærfugl	16		6	9	23	3	10	9	220	18	3	9	
Havelle			1	1	6							16	
Svartand		1		1	5				1				
Sjørre		8			5		2		2		2	2	
Kvinand	2	3	2		1	4	1	7	11	6	1	11	
Siland	7	3	1				5	17	12	8	6	3	
Laksand	1					1					4		
Havørn						1	1		1		1	1	1
Vandrefalk							1						1
Sothøne						2							
Steinvender					43								
Fjæreplytt					6								
Storspove						1						1	
Hettemåke								2					
Fiskemåke	5			16	4	11		1	5				
Krykkje			1										
Gråmåke	37	40	26	35	86	176	65	60	500	8		3	
Svartbak	7		2	2	10	6	3	3	50	3		2	
Polarmåke									1				
Grønlandsmåke								1					
Alke					1								
Alkekonge				1		1					1		
Teist					1						1	1	
Skjærpiplerke					3	1			2				

Telleperiode 1.1-13.1 2013. I tabellen har vi tatt med de vanligste artene knyttet til sjø og kyst. Der det er talt mer enn en gang samme sted, gjelder det største antallet. Sør 1: Vik og Skudeneshavn, Sør 2: Syrevågen, Sør 3: Sandve havn, Vest 1: Ferkingstad havn-Stavasanden, Vest 2: Åkrehamn-Åkrasanden, Vest 3: Tjøsvoll-Mannes, Vest 4: Salvøy-Vedavågen, Øst 1: Kopervik-Vorråvågen, Øst 2: Kolstøvågen-Husøy, Øst 3: Bøvågen-Salhus-Storasund, Nord 1: Visnes-Haugavågen-Kveitevikjå Nord 2: Grønningsjøen-Dalsvågen, Nord 3: Hauskjevågen-Osnes-Vikjå. Tilleggslokaliteter er nevnt i teksten under.

Oppsummering av tellingene i januar

1. Gråmåke	1036	18. Fjæreplytt	6
2. Ærfugl	326	19. Havørn	6
3. Storskarv	117	20. Laksand	6
4. Stokkand	109	21. Skjærpiplerke	6
5. Svartbak	84	22. Bergand	5
6. Gråhegre	74	23. Teist	3
7. Toppand	68	24. Alkekonge	3
8. Siland	62	25. Gråstrupedykker	2
9. Kvinand	49	26. Hettemåke	2
10. Steinvender	43	27. Sothøne	2
11. Fiskemåke	42	28. Storspove	2
12. Toppskarv	33	29. Vandrefalk	2
13. Havelle	24	30. Alke	1
14. Sjøorre	21	31. Grønlandsmåke	1
15. Svartand	8	32. Horndykker	1
16. Dvergdykker	6	33. Krykkje	1
17. Brunnakke	6	34. Polarmåke	1

Rangering av alle arter observert på utvalgte tellepunkter i perioden 1.1-13.1.13. Tellingene foregikk som punkttaksering, ikke som trekkteiling over tid. Tellepunktene er fordelt nær land og tettsteder og gir ikke uttrykk for bestandene ute i skjærgården. Gråmåken den aller tallrikeste arten, fulgt av ærfugl og storskarv. Overraskende er de lave tallene for havelle og svartand. Havørn ble observert i halvparten av tellepunktene.

Kun to hettemåker ble påvist under optellingene, begge i Kopervik, slik som forrige vinter. Her hviler én på sjøisen i Søylebotn. 12.1.13.

Vinterbestander. Februar.

Art	S 1	S 2	S 3	V 1	V 2	V 3	V 4	Ø 1	Ø 2	Ø 3	N 1	N 2	N 3
Smålom				1									
Dvergdykker	1						1		1	4			
Gråstrupedykker								1					
Toppskarv	1			1			1	16	1			16	2
Storskarv	13	1						7	72		2	1	
Gråhegre	4					2	15	17		2		8	
Krikkand								1		1			
Brunnakke								6		1			
Stokkand	16	1		2	119	4	3	11	34	16			2
Toppand					4	64		4	42	6			
Bergand					5								
Ærfugl	115			21	5	11	1	6	69	5		18	
Havelle				21	1								
Svartand				2					2				
Sjørørre				1	4		1		2				
Kvinand	1	3	2		4	1	9	6	6	8		1	1
Laksand	11												
Havørn	2				1								
Sothøne						4							
Steinvender					23								
Hettemåke								3	1				
Fiskemåke	17				3			7		21			
Gråmåke	462	13	37	43	58	33	24	92	353	32			2
Svartbak	29			3	4	2	3	10	41	1	1	13	1
Skjærpiplerke					1								

Telleperiode 7.-23.2 2013. I tabellen har vi tatt med de vanligste artene knyttet til sjø og kyst. Der det er talt mer enn en gang samme sted, gjelder det største antallet. Sør 1: Vik og Skudeneshavn, Sør 2: Syrevågen, Sør 3: Sandve havn, Vest 1: Ferkingstad havn-Stavasanden, Vest 2: Åkrehamn-Åkrasanden, Vest 3: Tjøsvoll-Mannes, Vest 4: Salvøy-Vedavågen, Øst 1: Kopervik-Vorråvågen, Øst 2: Kolstøvågen-Husøy, Øst 3: Bøvågen-Salhus-Storasund, Nord 1: Visnes-Haugavågen-Kveitevikjå Nord 2: Grønningsjøen-Dalsvågen, Nord 3: Hauskjevågen-Osnes-Vikjå. Tilleggslokaliteter er nevnt i teksten under.

Oppsummering av tellingene i februar

1. Gråmåke	1149	18. Bergand	5
2. Ærfugl	251	19. Hettemåke	4
3. Stokkand	208	20. Sothøne	4
4. Toppand	120	21. Svartand	4
5. Svartbak	108	22. Havørn	3
6. Storskarv	96	23. Krikkand	2
7. Gråhegre	49	24. Gråstrupedykker	1
8. Fiskemåke	48	25. Skjærpiplerke	1
9. Siland	45	26. Smålom	1
10. Kvinand	42		
11. Toppskarv	38		
12. Steinvender	23		
13. Havelle	22		
14. Laksand	11		
15. Sjørre	8		
16. Brunnakke	7		
17. Dvergdykker	7		

Tallenes tale

Sammenligning av tallene fra de to periodene viser at noen arter har vært stabile gjennom vinteren, mens andre har endret antall betraktelig.

Den mest i øyenfallende forskjellen på de to periodene er at det er langt flere arter å notere i januar enn i februar, 34 mot 25. Bare 1 ny art kom til i februar: krikkand. Den totale mengden sjøfugl på de 13 lokalitetene gikk derimot litt opp, fra 2158 i januar til 2256 i februar. Økningen skyldes først og fremst flere av gråmåke, svartbak, stokkand og toppand. At måkene går fram utover etter vinteren kan skyldes tidlig trekkankomst. Økningen av ender gjelder de som foretrekker ferskvann, mens de typiske sjøendene går tilbake fra januar til februar. Den kalde vinteren med langvarig isdekke på ferskvann, kan ha ført til at arter som stokkand og toppand har trukket mot grunne sjøbukter i løpet av vinteren og dermed oppnådd bedre resultater på tellingene i siste perioden. For de typiske sjøendene er det en generell trend ned. Årsakene til dette kan være at disse trekker lengre ut i skjærgården når det blir ekstra kaldt, eller næringsforholdene forringes gjennom vinteren slik at de rett og slett for en stor del trekker bort fra våre farvann. Det samme synes å være tilfelle for alkefuglene. Det er verdt å merke seg at sjørren er tallrikere enn svartanda og at tallene for en tidligere vanlig at som havella er små. Nedgangen i løpet av vinteren for gråhegre, skjærpiplerke og storspove skyldes trolig stor dødelighet under en uvanlig kald vinter.

Frekvensen som artene opptrer med er interessant å legge merke til. Artene som forekommer på flest tellesteder og altså er videst utbredt er gråmåke, svartbak, ærfugl og kvinand. Men også stokkand og siland forekommer på godt over halvparten av lokalitetene. Litt overraskende er at havelle og svartand synes å være bundet til relativt få næringsøkslokaliteter. Blant arter som kun er observert på en eller to lokaliteter er smålom, krikkand, brunnakke, bergand, sothøne, steinvender, fjæreplytt og hettemåke.

Observasjonene av sangsvane har ligget utenfor telle-lokalitetene i tabellene. Av de få som overvintret, ble 3 funnet døde eller døende: 2 på Tjøsvollvatnet og 1 på Snørteland. Observert i god behold i siste telleperiode: 4 på åker ved Tarevika (2 ad, 2 juv) og 4 (ad) i myra i nordre enden av Bøvatnet, videre hele 16 (12 ad, 4 juv) i og ved Brekkedalen, Torvastad 19.2 og 19 (17ad, 2 juv) drev med svanedans på isen på Hilleslandsvatnet 21.2. Knoppsvane er utelatt i tellingene.

Ei gravand i Tarevika 17.2 må antas å være trekkfugl og er holdt utenfor tabellene. En flokk på 8 grågjess og 2 kortnebbgjess på et jorde på Øvrabø 19.2 er heller ikke inkludert.

Mange av vintergjestene er nok ennå til stede 17.3, f.eks. de to dvergdykkerne, den tamme kvinanda og laksanda i Vikevågen, samt sangsvanene ved Bøvatnet og de ca. 60 toppendene i Tjøsvollvatnet/Tjøsvollsjøen.

Ringmerking

Merking med metallringer, kontroller og gjenfunn

Når ikke annet er nevnt gjelder det ringer brukt av merkere for Stavange Museum:

Tjeld 594921 med make og 4 små unger ved båthavna, Storesund 4.6, var merket i Osnes av T. O. Vedøy 13.6.2001.

Tjeld 5102201 i sjøkanten på Kolstøneset 20.7 var i par og var trolig hjemmehørende i området. Ringen var påsatt da den var unge ved Tarevika, Langåker 27.6.06.

Rødnebbterne 7470?97? i Lauvika 19.5.

BC81406 SAF RING CAPE TOWN. En kjenning har vendt hjem. Igjen. Ble for første gang sett i Sund-kolonien 22.7.10 og gikk i år til hekking i Eidsbotn. Den ble merket som voksen ved Port Elizabeth, Sør-Afrika 12.10.2002. Den har nå minst 15 Afrika-turer bak seg! En enkelt mink som fant kolonien i år gjorde at terna i måtte returnere uten avkom.

- 7.6 *Makrellterne (v fot) 747?913.* Avlest i kolonien i Eidsbotn.
- 9.6 Ei makrellterne på skjæret i Eidsbotn hadde følgende siffer i rekkefølge: ?266?
- 16.7 *Makrellterne 7465292* på en stake i Eidsbotn ble avlest. Ble sist avlest på nøyaktig samme sted i slutten av april 2011.
- 15.8 *Makrellterne 7473113* merket som dununge, Hydro NV nær Høgevarde 26.6.09, ble kontrollert (ringen avlest i felt) i Nederland 15.8.13.

Fargemerking, kontroller og gjenfunn

Småpreik i sommersonn på bryggekannten. Ungen (t.v.) med fargekode T030 ble merket 19.6 og var ennå sammen med foreldrene sine like ved reirplassen på Kolstøneset 27.7. Den andre ungen (T029) som hadde vært sammen med familien her inntil for ei uke siden, ble ikke sett denne dagen. 2013 ble et godt år for tjelden, unntaket var none steder i skjærgården hvor minken ødela.

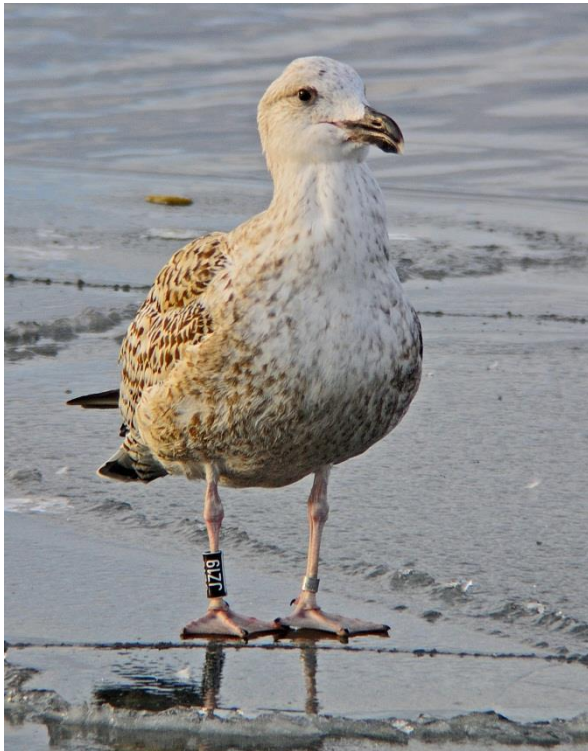
Tjeld T032 merket som unge på Bygnes rastet på Guleskjerå, like ved reirplassen. Den ene foreldrefuglen var også merket: 5102064. Den fikk påsatt ringen som unge på industriområdet Bygnes/Østrem 21.6.05 og hekket på Bygnes også i 2010 da ringen ble avlest 7.5.

Tjeld T034 merket på Stava 29.6 (klekket i reir på vipeåker til K. Stava) ble sett rastende på Stavasanden sammen med mange artsfrender, flest voksne, 30.7.

Bygnes er fortsatt et problemområde for tjelden og øvrige sjøfugler bl.a. pga. mink, mår og hønsehauk. Årets 7 hekkepar klarte kun å få 3 unger på vingene til sammen. En av dem er ungen til venstre med erfarne foreldre som vet å lure sine fiender. Foreldrefuglen (t.v.) ble født og merket i 2005 kun en kilometer fra der den selv hekket i år. 22.7.13. Besteforeldrene til ungen på bildet er trolig paret som fortsatt hekker på industriområdet Bygnes/Østrem. Forskjellen fra 2005 til 2013 er at de nå har flyttet fra bakken opp på tak for å få fred (på Bilgummilageret/Shell-stasjonen). Også de fikk en unge på vingene i år.

Tjeld FH 74745 (British Museum) med fargeringer ble sett og fotografert på Stavasanden 2.4.13. Det viste seg at den var merka i Dublin Bay i Irland 26.2.13. Funnet vakte oppsikt blant ringmerkere i det lokale tjeldeprosjektet siden denne tjelden var eneste fugl som noen gang var funnet igjen utenlands. Den ble omtalt i lokale media.

Tre av de mange måkene med plastringer som avlest på Karmøy i januar. Over: Ung svartbak fra Mandal, øverst t.h. ung gråmåke som overvintret lokalt og nederst en voksen fiskemåke fra Tromsø.

Ringmerket hettemåke raster på isen i Eidsbotn 13.3. Den ble merka ved Store Lungegardsvann i Bergen 15.1 2011, og der var den også vinteren 2012/13 hvor den sist ble sett 27.2. Om den er karmøybu, vil nye kontroller kunne avsløre. Til høyre: Fremst i bildet en gråmåke fargemerka med KF25 hviler på knausene ved Ferkingstad havn 15.3 hvor flere hundre måker ventet på neste fiskebåt og noen frynsegoder. Alle de tre måkene på bildet er gråmåker - i ulike aldre. Den merka måken fikk ringene påsatt da den var unge ved Murmansk, Russland, 10.7.2010.

Denne tjelden, merka i Irland, var del av en flokk på vel 40 individer på Stavasanden 2.4. Den var godt utrustet med ringer. En grønn ring over den gule på høyrefoten er ikke synlig på bildet. Tjelden ble sett igjen i en flokk på ca. 50 tjelder og 16 lappsover som søkte føde på fotballbanen på Ferkingstad 3.8.

Den lengsttrekkende sildemåken ble J2TM, merket på Hydro 15.7.12 og kontrollert i Gambia 14.11.12 og 18.3.13. Tre "fremmede" sildemåker ble avlest ved hekkeplasser hos oss. De stammet alle fra Sørlandet hvor de var merket som unger i Farsund, Mandal og Lindesnes. Overvintrende gråmåker med fargeringer var i hovedsak merket som voksne "bymåker" i Bergen og Stavanger. Tre var merket som unger ved Vadsø. Det ble ellers avlest 3 unge svartbaker fra Sørlandet på Karmøy vinteren 2012/13. En fiskemåke merket som unge på Hydro 17.7.12 ble funnet i Cornwall, England 17.2.13.

Lyslogger

Merking med datachip kan gi helt ny og mer detaljert kunnskap om fuglenes vandringer. Karmøy Ringmerkingsgruppe er i gang med et prosjekt på havhest for å kartlegge vandingsmønsteret til denne langveisfarende stormfuglen. For mer info, se vedlegg: Rapport fra Jarstein under avsnittet om havhest

Jarstein naturreservat

Tekst og foto: Oskar K. Bjørnstad

Rett utenfor Skudeneshavn ligger Jarstein naturreservat. Her er det er yrende fugleliv og rikt planteliv. De sjøfuglartene det hekker mest av her er toppskarv, gråmåke, sildemåke, svartbak, krykkje, ærfugl og teist. Andre faste hekkefugler her er ravn, linerle, skjærpiplerke og tjeld. Havhesten har nettopp etablert seg som hekkefugl og vi tror ikke det er mange årene til før det er opparbeidet en bra bestand.

Det er ikke mulighet å besøke reservatet i fredningstiden 15. april til 1. august, men det er tillatt å gå med båt inn til 50 meter fra land. Også på denne avstanden kan en få fine opplevelser av fuglelivet.

Fra verneforskriften:

Formålet med fredningen er å bevare en viktig sjøfugllokalitet med de plantesamfunn og dyrearter som naturlig er knyttet til området, særlig utfra hensynet til sjøfuglene og deres hekkeplasser.

Innhold

Oppsummering	68
Artsgjennomgang	68
Grågås	68
Hvitkinngås	68
Ærfugl	69
Havhest	69
Toppskarv	71
Tjeld	72
Sildemåke	72
Gråmåke	73
Svartbak	73
Krykkje	73
Lomvi	74
Teist	74
Skjærpiplerke	75
Linerle	75
Ravn	76
Kart	76

Takk til de som var med som mannskap på telle- og merketurer til Jarstein i 2013. Utenom rapportforfatter var Dag Leonard Fjeldstad, Hans Inge Hansen og Magnus Jonas Fjell med som mannskap i 2013.

Bildet viser en av teistene som hekker på Jarstein. Det hekker 5-10 par av teist. Vi vet om 5 hekkeplasser, men det er nok noen flere som vi ikke har funnet ennå.

Oppsummering

Hekkesesongen 2013 ser ut til å ha forløpt som et normalår på Jarstein. Vi hadde 5 besøk i naturreservatet denne sesongen. I år ble det ikke foretatt totaltelling av alle arter. Dette gjøres bare hvert tredje år i samarbeid med Fylkesmannen. I år konsentrerte vi oss om lysloggere på havhest, ungermerking av havhest, sildemåke og teist. Men ut fra inntrykket som vi fikk ved de besøkene vi hadde så ser de fleste arter ut til å ligge forholdsvis stabile eller øke i antall.

Det generelle inntrykket på Jarstein er at dette er et vellykket reservat hvor de fleste arter klarer seg bra. Unntaket er krykkje som heller ikke i år klarte å få til noen vellykkede hekkinger.

Artsgjennomgang

Grågås

Grågås er en ny hekkeart på Jarstein. Denne ble først funnet hekkende i 2011. I år ble et kull med 3 unger sett ved fyret.

Hvitkinngås

Ved besøket den 10/6 ble et par hvitkinngjess observert på øya. Det var ingen tegn til at de hekket i reservatet og de ble heller ikke sett ved senere besøk.

Hvitkinngjess ble observert på Jarstein ved besøket den 10/6.

Ærfugl

I år ble det ikke gjort noe forsøk på å telle ærfugl i reservatet, men av det vi observerte av ærfugler så virket det ut til å være normale bestander.

Havhest

Havhest er en art vi har satset på å drive undersøkelser av på Jarstein. Den første havhesten kom til Jarstein i 2003 og det er nå 10 år siden den første havhesten ble merket i pionerreiret. Det ble ikke vellykket hekking første året, men vi merket første ungen på Jarstein i 2005. Etter det er det merket 4 i 2009, 6 i 2010, 4 i 2011, 3 i 2012 og da 8 i 2013 som er det største antallet unger som er merket. Når ungene ble merket i år var de så store at de mest sannsynlig ville komme seg på vingene. Totalt har vi kontroll på 16 reirplasser hvor det har vært hekking eller hekkforsøk. 12 av disse ligger konsentrert i et lite område på 70 x 20 meter og alle i nordre del av reservatet.

I år ble det lagt egg i 10 reir og når da 80 % av disse får opp unger må det sies å være en vellykket hekkesesong for havhesten på Jarstein.

Vi har også gående et lysloggerpsosjekt på havhestene. Dette er små sensorer som vi fester på plastringer. Disse måler lyset og ut fra dataene en får her kan en da beregne hvor fuglene har oppholdt seg. Det er totalt 17 fugler som har fått lyslogger og vi har samlet inn 6 lysloggere som har sittet på i minst ett år. I 2013 har vi byttet lyslogger på 5 fugler og satt ny på 5. Til nå har vi ikke fått sjekket så mye av dataene, men det vi har sjekket ser lovende ut. Vi vil komme med en egen rapport på dette når vi får mer informasjon ut av de innsamlede dataene.

Denne havhesten hekker for første gang på denne reirplassen som har fått navnet #10. Det skjedde som det ofte skjer på nye plasser at hekkingen ikke var vellykket.

Havhesten i reir #12 hadde lagt egget sitt oppå et måkereir. Den var bestemt på at her skal jeg være så får det heller bare være om plassen var opptatt.

Her er ungen som vokste opp i reir # 12. Den gjør sitt beste for å spy et illeluktende oljebasert gørr på oss når vi skal ringmerke den.

Her er Hans Inge og merker ungen i reir #9. Vi fikk ringmerket alle åtte ungene som ble klekket og alle vokste opp.

Toppskarv

Vi gjorde ikke noen innsats på toppskarv i år. Vi har registrert at de begynte når de skulle og at det var god gang i ungene ved de forskjellige besøkene. Men vi hadde ingen opptelling og ringmerket bare 10 unger som vi ikke klarte å gå forbi. I 2014 er det igjen totalopptelling og vi vil få nye tall da. Siste opptelling var i 2011 og da ble det talt opp 135 reir med innhold. Med et snitt på 2,42 blir det da 326 egg/unger.

Den første toppskarven hekket på Jarstein i 1988 og fikk da frem et kull på 3 unger. Etter den tid har vi ringmerket 565 unger på Jarstein.

En nyklekt toppskarvunge ved besøket den 10/6 i et typisk 3 ungers kull.

Denne voksne toppskarven var ringmerket.

Tjeld

Det er 3-4 par med tjeld som hekker i naturreservatet. Dette har vært stabilt i alle år.

Sildemåke

Sildemåken hekker med ca 50 par. Vi har ikke hatt opptelling av sildemåke i 2013. Vi merket noen få av ungene ved besøket den 23/7, 17 unger fikk påsatt fargering. Vi fikk lest av noen voksne hekkende fugler med fargering, og nesten noen av de gamle med kun metallring. Det er en del med kun metallring og vi vil forsøke å gjøre en innsats neste år for å få lest av disse.

Denne sildemåken med koden J57T ble ringmerket som unge på Rauna i Farsund kommune i 2007. I 2011 var første gang den ble observert på Jarstein og den har blitt sett hvert år etter det. Den hekker i dalen ovenfor stedet vi går i land.

Sildemåken til venstre ble ringmerket den 19/2 2013 i Cambridge & Huntingdon i Storbritannia. Denne hekker også i dalen.

Sildemåken til høyre er en av de som bare har metallring. Det ble forsøkt å lese av ringnummeret, men vi fikk ikke med oss alle numrene på ringen og usikkerheten ble for stor til at vi kunne konkludere sikkert hvem dette var.

Gråmåke

Gråmåken er også en vanlig hekkefugl på Jarstein. Det er over 100 par som hekker spredt over hele øya. Vi har ikke hatt opptelling av gråmåke i 2013. Ingen gråmåker ble ringmerket eller avlest på Jarstein i 2013.

Svartbak

Svartbaken hekker spredt over hele Jarstein, men i sørvestre del er det en koloni av svartbak. Totalt antall i kolonien er ca 50 par.

Svartbaken med kode JR2R ble sett på Jarstein i 23/7 år. Den ble merket som unge på Jarstein i 2005 og er ikke registrert før nå i år. Den er en av måkene fra første året som vi fargemerket i Karmøy RG.

Krykkje

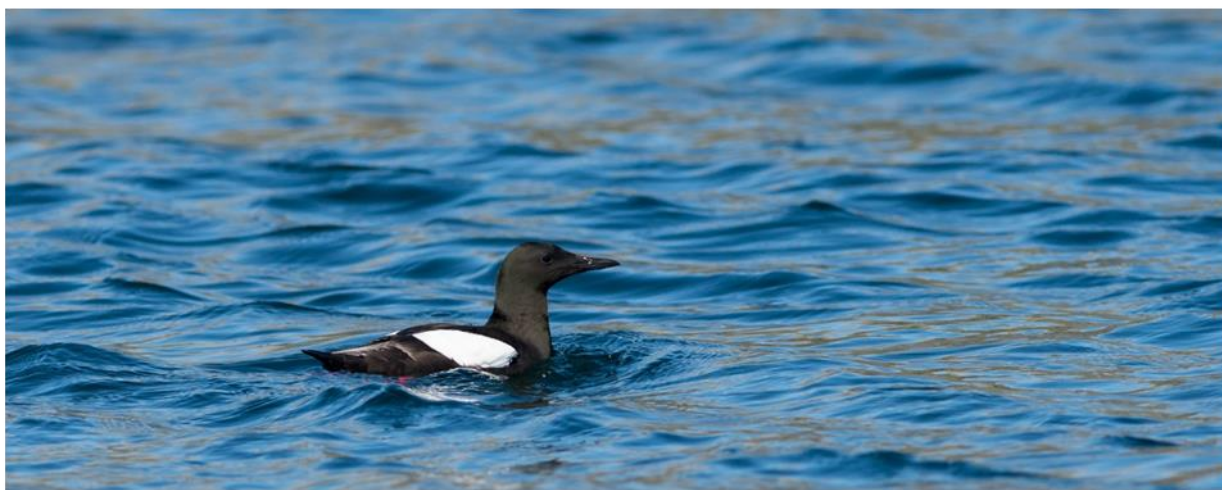
Krykkjen har en vanskelig historie på Jarstein. De forsøker år etter år, men det er sjelden de får opp unger. De voksne blir tatt på reir av vandrefalk og hubro, og koloniene forlates. I år var det 6-10 par som begynte hekking, men ingen holdt ut til hekkesesongen var kommet skikkelig i gang. Vi driver med fargemerkingsprosjekt på krykkjer også. Ingen voksne med fargering ble sett der i år og ingen ble fanget inn for fargemerkning. Det har vist seg at de som begynte hekkingen på Jarstein for noen år siden har flyttet til kolonien i Skudeneshavn på ferjekaien. Flere av fuglene som hekket på Jarstein er senere sett her.

Her sitter krykkjene i den siste etablerte kolonien på Jarstein. Her har det ikke vokst opp unger på flere år.

Lomvi

Vi ser som regel en eller annen lomvi rundt Jarstein, men det er ingen indikasjon på hekking av denne her. I år hadde vi også en lomvi som ble observert utenfor Jarstein.

De voksne teistene ligger på sjøen utenfor Jarstein når vi ankommer.

Teist

Teisten klarer seg bra på Jarstein. Vå vet at den har hekket her i mange år, men vi har kun funnet et reir tidligere. Normalt så ligger det mellom 10-18 voksne fugler på sjøen rundt holmen nær vi ankommer. Disse ligger som regel i bukta på østsiden hvor vi fortøyer båten. Vi har gjort en innsats

for å finne teistereir i år for å se om det er unger som vokser opp. Dette resulterte i at vi har funnet 5 reirplasser totalt. Antagelig er det noen flere som vi ikke har funnet også. De er ikke alltid like lette å finne da de er lagt under steiner og inni sprekker hvor de er vanskelig tilgjengelige.

Dag L. Fjeldstad prøver her å få tak i ungene i dette reiret. Det var to unger her. Dette er en reirhule vi ikke har funnet tidligere.

Her er to av de tre teistungene som ble ringmerket på Jarstein i år. Som dununger er de helt svarte, men får den karakteristiske svarthvite drakten før de forlater reiret.

Skjærpiplerke

Skjærpiplerke er spredt over hele øya og hekker med 6-12 par.

Linerle

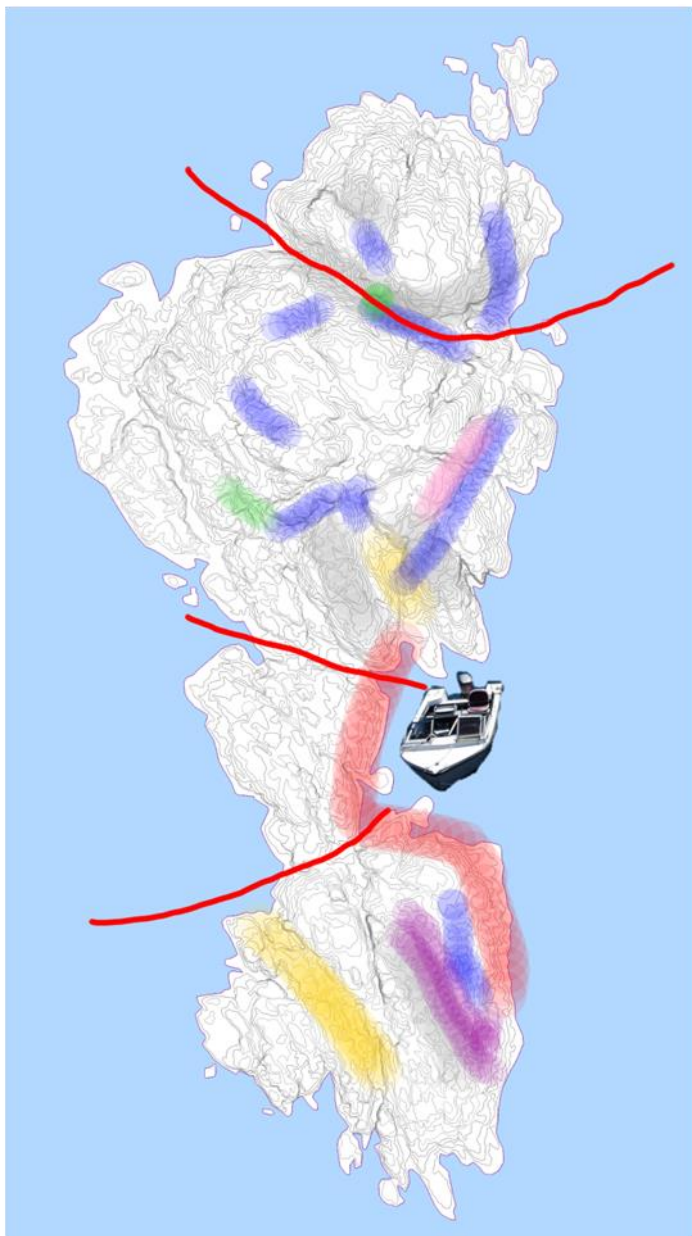
Linerlen er det ikke mye av og kanskje hekker det 2 par her.

Ravn

I ravnereiret på søre delen av Jarstein er det hvert år 3-4 unger som vokser opp. De gjør nok sitt innhogg i ungebestanden her ute. I år var vi ikke ved ravnereiret når det var unger i reiret og kan dermed ikke si hvor mange unger det var.

Kart

Jarstein er ca 1 km lang og består av 4 hoveddeler: Fyret helt i nord, nordre delen (sør for fyret), midtre delen (lite fugl hekker her) og søre delen.

Oversikt: hvem hekker hvor

Rosa: Havhest, denne hekker konsentrert i en liten stripe på østsiden av nordre delen. Det er også 4 reir spredt utenfor denne stripen på nordre delen.

Blått: Toppskarv, disse hekker i urene hovedsakelig i nordre delen og ved fyret. Noen få par har begynt å hekke på søre delen.

Gul: Sildemåke, hekker hovedsakelig i dalen ved båtplassen og på vestsiden av søre delen.

Grå: Gråmåke, rundt fyret og i høyden ved dalen ved båtplassen. Noen hekker også i høyden i søre delen.

Lilla: Svartbak, Kolonien er på østsiden av søre delen.

Grønn: Krykkje, de forsøker seg nå på to steder på nordre delen.

Rød: Teist, er rundt bukta ved båtplassen.

Bukten ved båt-plassen på Jarstein. Under toppen til høyre i bildet er ravnereiret. Fra toppen mot venstre er det mest svartbak, gråmåke og ærfugl.

Det er flotte farger i blomsterengene på Jarstein. Blomstene får god gjødsel fra måkene og gjessene.